ALSÓPETÉNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV 2017

TARTALOM

BEVEZETÉS **3**

ALSÓPETÉNY BEMUTATÁSA **4**

ÖRÖKSÉGÜNK **6**
Műemlékek 6
Helyi védelem 10
Táji örökségünk 15

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK **21**
Falusias karakter 22
Kertvárosias karakter 23
Rönkfalu 24
Nagy léptékű beépítés 25
Gazdasági karakter 26
Külterület 27

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ **30**
Településkép minőségi formálására vonatkozó általános ajánlások 31
Településkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Falusias és kertvárosias karakter 33
Településkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Rönkfalu 52
Településkép minőségi formálására vonatkozó részletes ajánlások: Nagyléptékű beépítés 58

TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ ZÖLDFELÜLETEK **59**
Utcák, terek, fasorok 59
Közparkok, közkertek 62
Részletek, növény- és anyaghasználat 64

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK **67**

IMPRESSZUM **69**

1

BEVEZETÉS

Egy helynek arca van, nincs belőle több. Élő kapcsolat: egy táj, egy hely emléke mindig átélhető. A házak, utcák, falvak, olyanok, mint az emberek, saját karakterük van. A hely szellemét megérezve azonosulhatunk egy vidékkel. Ahhoz, hogy ez létrejöjjön, elengedhetetlenül fontos a jelenlét, a táj és az emberek ismerete. Ha egy épület felépül, viszonyba kerül a szomszédos és szemközti házakkal, a település lakóival és életmódjával, a környező tájjal. Minden egyes épület, lakóház, az utcakép, a falu, a táj összképének a része.

A településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján minden településnek el kell készíteni a teljes közigazgatási területére kiterjedő településképi rendeletét, az azt alátámasztó munkarészt, a Településképi Arculati Kézikönyvet. A Településképi Arculati Kézikönyv, azaz a TAK meghatározza a településképi jellemzőket, a településrészek arculati jellemzőit és értékeit, a minőségi formálásra vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket. Jelen kézikönyv Alsópetény épített örökségének tükre. A tervezők számára kínál lehetőséget a hely és a kontextus megismerésére, hogy úgy tervezhessenek a településre illő épületeket, hogy azok egyszerre újak és izgalmasak is legyenek. Az Arculati Kézikönyvnek, mint tervezési útmutatónak abban kell segítenie az építészeket, hogy az új épületeket környezetükkel érzékeny kontextusba tudják helyezni. Az épületnek meg kell felelnie a saját korának, mind éghajlati, mind élet- és munkakörülményeinek, ugyanakkor azonnal tudhatónak kell lennie, hogy hol van.

A település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése. Az ajánlások nem jelentenek szoros kötelezettsége, céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, az uniformizálás, hanem éppen a település valós értékeinek megismertetése, a sokféle, izgalmas lehetőség feltárása. A kézikönyv nem merev, lezárt dokumentum, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan tovább íródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bele kerülhet, sőt bele is kell, kerülnie a könyvbe, hogy ezáltal is büszke lehessen rá az építtetője, tervezője, kivitelezője és a település maga. A kézikönyv nem építési szabályzat, fontos, hogy a tervezők a tervezés során minden esetben ismerjék és tartsák meg a hatályos helyi és országos építési előírásokat.

2

ALSÓPETÉNY BEMUTATÁSA

Alsópetény a fővárostól 45 km-re, a szlovák határtól pedig 39 km-re elterülő község a Cserhát-hegység nyugati térségében. A település abban a mély völgyben fekszik, ahol a Cserhát pereme szélesre tárja ölét, és ahol a hegyháton már a honfoglalás előtt betelepülésre kínálta magát a táj. Csodálatos természeti adottsággal rendelkező, igazi turista paradicsom. Védett növény és értékes vadállományával, 400 m fölött elhelyezkedő szív alakú tavával számos kül- és belföldi vendéget vonz.
A település a magyarországi domb-, és hegyvidékeken gyakori szalagtelkes úti falvakra jellemző szerkezettel rendelkezik. A régi településmag a 2115 számú út környékére és az attól északkeleti irányba eső néhány mellékutcára terjed ki. Alsópetény – köszönhetően a hagyományos jellegű, földszintes beépítésnek – falusias településképpel rendelkezik. A település belterülete rendezett, épületállományának nagy része jól karbantartott, a zöld szigetek száma viszonylag jelentős. Az Alsópetényben élő lakosság környezettudatosságára utal a rendezett településkép és az utak melletti „virágos szigetek”. A település különös gondot fordít természeti értékeinek védelmére, megóvja őshonos fáit, gondozza parkjait.

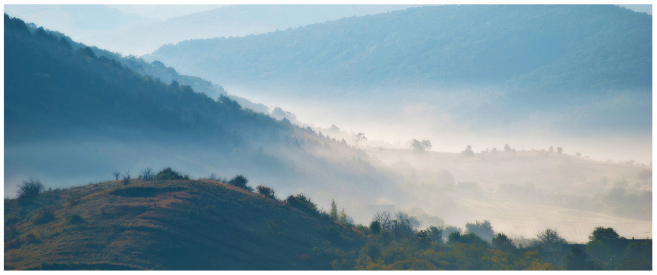

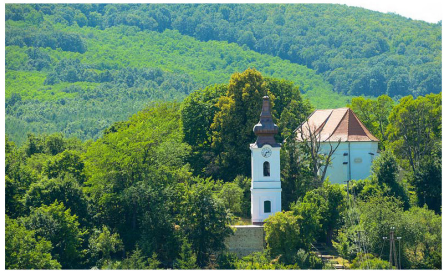

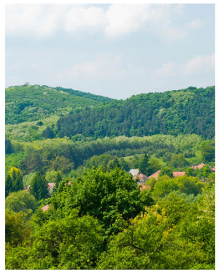

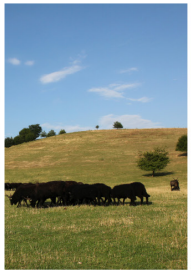

A falu eredetileg -a hegyvidékre jellemző- bekötőút mentén egyutcás település volt, középen kiszélesedő utcatérrel. A XX. században gyarapodott újabb mellék-, kereszt- és párhuzamos utcákkal. Jellemző telekforma a hosszú, keskenyebb szalagtelek. A lakóházak fésűs beépítésben, az útra merőlegesen épültek.
Alsópetényhez tartozó külterületi helyek egykor lakottak voltak. A falu határába olvadt be Diós- völgy, a Bánkvölgyi-, Csere-, Hajdúárok-, Vadalmás- és werbőczi- puszta (utóbbi másnéven Stájerka).

A község neve a Péter személynév korai alakjából, a Pete kicsinyítőképzős változatából származik. A határában egykoron álló földvár, melyet szláv eredetűnek tartanak, bizonyítja, hogy elődeink közkedvelt lakóhelyéül is szolgált a terület. Első írásos említését egy 1268-ban keletkezett oklevélen találjuk. Az írás a két Petényt „Due ville Pethen" néven említi, kinek birtokosa már harmadik generáció óta, tehát már a tatárjárást megelőző időszakban is, a Csák nemzetség, melynek III. Ugrin nevezetű tagja a két Petényt 1268-ban és 1274-ben eladta a Zsadány nembeli Arnót fia, Dénes mesternek. Az 1300-as évekből származó jelentésekből megtudjuk, hogy bár Petény nem tartozott a vámoshelyek közé, mégis a fontos kereskedelmi útvonalak mentén feküdt. Az 1500-as években a török kor mérhetetlen pusztulást, megpróbáltatást hozott a vidék egyébként is szegény sorsú embereinek. Alsópetény újratelepülése a török kor után, 1688-ban indult meg. Az elpusztult falu nem az eredeti helyén épült újjá, hanem az ahhoz közeli irtásterületen és a völgyben. A középkori és kora feudális kori falu területét nem lehet teljes alapossággal kijelölni. A település központi magja bizonyára a Szent István római katolikus templom körül lehetett. A község eredeti elhelyezkedését a talajviszonyok határozták meg. A falu napjainkban betelepült völgyi része mocsaras, építkezésre alkalmatlan terület volt. Utolsó emlékeként egészen az 1960-as évekig kis tó volt az Arany János úton.

Néhány emberöltő alatt a XIX. századi települési kép a XX. század végére átépült, az ősi, népi építészeti emlékek eltűntek. A régi majorsági épületek szinte mind elpusztultak. Ennek ellenére szép számban megtalálhatóak a XIX. századtól elterjedt háztípusok. A díszítőművészet emlékei több tucat háznál szerencsésen megmaradtak.
Az utcák előkertes beépítésűek. Az ősi település nyomát idézi néhány keskeny és hosszú szalagtelken lévő csoportos telek. Ezek eredetileg rokon családok telkei és házai, akik egy posrtán belül telepedtek le. A szűkebb, de hosszú telkeket a család szaporodásával több részre osztották, így egyes házak mögött újabbak épültek. Az újabb telkek váltakozóan keskeny és széles utcafronttal rendelkeznek.
A községben tanulmányozhatók a XIX . sz. végének és XX. sz. elejének szegényparaszti épületei, a középtornácos házak, a módosabbak nagyobb méretű tégla- vagy vályogfalazatú házai. Néhány ház alatt kőből rakott pincét építettek. A jellegzetes népi építészet néhány rangos példája a Petőfi úton látható.

ÖRÖKSÉGÜNK
MŰEMLÉKEK

3

SZENT ISTVÁN RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM

A település déli részén, magaslaton, a régi temetőben szabadon álló templom (trsz.: 5436). Homlokzata torony nélküli, oromfalas; a nyolcszög 5 oldalával záródó szentélye a hajónál keskenyebb, de vele azonos magasságú; a hajó délkeleti falához kisméretű, nyeregtetős előcsarnok a szentély, északkeleti falához sekrestye kapcsolódik. A templomon alacsony kőlábazat fut körbe, a hajófalakat nagyméretű, festett tükrök tagolják. A főhomlokzat orommezejében három kör alakú nyílás helyezkedik el festett kerettel; a középtengelyben nyíló bejárat tagolt szalagkeretes, talpkővel és kagylódíszes zárókővel. A délkeletihajófalon a három barokk ablak alatt és fölött kibontották a gótikus ablakok maradványait; a középső ablak alatt elhelyezkedő előcsarnok- bejárat félköríves záródású. A másik hajófalon befalazott gótikus kapu nyoma és csúcsíves festett mező látható; utóbbi megjelenik a kapcsolódó sekrestyefalon is. A szentély sarkain támpillérek emelkednek, délkeletifalát csúcsíves ablakok tagolják; egyik oldalán festett, barokk díszítőmotívumot tártak fel.

WERBŐCZY-EMLÉKMŰ

A település déli részén, magaslaton, a régi temetőben, a templomtól keletre, a harangtorony (trsz.: 5437) szomszédságában álló emlékmű. Alépítménye egy régebbi, törtkő falazatú kripta, egyik sarkán oszlop emelkedik; déli homlokzata vakolt. déli oldalán két, nyugati oldalán egy bejárat található. A kripta déli homlokzata fölött gúla alakú emlékmű, csúcsán gömbbel, oldalán kronosztikonos felirattal, amely szerint az emlékművet özvegy Gyurcsányi Ignácné Blaskovics Terézia állíttatta családi kriptája fölé 1796-ban a település egykori birtokosának, Werbőczy Istvánnak emlékére, aki a hagyomány szerint itt írta a Tripartitumot.

SÍRKÖVEK

A település déli részén, magaslaton, a régi temetőben, a templom körül még álló vagy már ledőlt homokkő síremlékek az 1781-1880 közötti időszakból származnak. Formájuk többnyire keresztben végződő téglalap, melynek szárai háromkaréjos végződésűek, a homlokoldalon felirattal.

GYURCSÁNYI-PRÓNAY-KASTÉLY ÉPÜLETEI

Az alsópetényi Prónay-kastély épített örökségünk különösen értékes eleme, mivel a nemesi rezidenciák egy nagymértékben elpusztult csoportjához tartozik. A nógrádi hegyes-völgyes vidéken a földrajzi adottságok miatt kevésbé volt jellemző a nagybirtokok létrejötte, a terület birtokosai inkább a megyei közép- és kisnemesség soraiból kerültek ki. Lakóépületeik, majorsági központjaik nem a nagy barokk kastélyok közé tartoznak, hanem a középnemesi rezidenciák, kisnemesi kúriák csoportjába illeszkednek. Általában egyszerre szolgáltak gazdasági, reprezentációs és lakó funkciókat. Az ilyen épületegyütteseknek nem volt elegendő hely a falu központjában, a templom melletti lejtős részen, ezért az új nemesi rezidenciák általában a falu szélén épültek.

GYURCSÁNYI-PRÓNAY-KASTÉLY

A Nagykastély az épületegyüttes legjelentősebb, építészetileg legértékesebb épülete. Építéstörténeti elemzése ugyanakkor azt mutatja, hogy korántsem volt mindig ilyen szerkezetű ez az épület. A 18. század közepén feltehetőleg a jelenlegi Nagykastély helyén egy szerényebb "L" alaprajzú udvarház állt. Ekkor még biztosan nem épült ki mai formájában a Kiskastély, a majorsági épületek is alig jelentek meg. Majd újabb átépítések következtek, ezek egy része biztosan összefüggött azzal, hogy a Prónay család lett a kastély birtokosa. Már állt a Nagykastély "U" alakú épülettömbje és egy épület a Kiskastély helyén is, bár ez még nem a mai négyzetes alaprajzot mutatja. Ugyanakkor a 20. századi állapotoktól lényegesen megkülönböztette ezt a helyzetet a majorsági épületek jelentős kiterjedése. Ezek az épületek mintegy körbevették a Nagykastély mögötti udvart, egységes építészeti megoldást létrehozva. A Prónay család építő tevékenységének eredményeképpen jött létre a 19. század végén az az építészeti forma, ami ma is jellemzi a kastélyegyüttest.

GYURCSÁNYI- PRÓNAY-KISKASTÉLY

A Nagykastély, a Kiskastély, a majorsági épület első része és az őrház is egységes megjelenést mutattak, magas tetőformájuk, homlokzati kiképzésük a Nagykastély jellegzetes vonásait ismételte. A neobarokk stílusjegyeket magán viselő Kiskastély négyzetes alaprajzú, szabadon álló, pince nélküli építmény. Építészeti különlegessége az, hogy lakóegységeit négyzet alakú, zárt belső díszudvar (átrium) köré szervezték. Az antik átriumos épületeknél az ablakok leggyakrabban a belső udvar felé nyíltak, a Kiskastély esetében azonban a négy külső homlokzaton vannak az ablakok. A belső udvar így elsősorban az épület egyes részei, helyiségei közötti kapcsolatot biztosította. Az átriumot 1996-ban gúla formájú, acélszerkezetű üvegtetővel fedték le annak érdekében , hogy fűthető belső lakóteret nyerjenek.

HELYI VÉDELEM

SOMOGYI-ANDREÁNSZKY-KÚRIA

A Somogyi-kúria utolsó birtokosának neve után Andreánszky-kúriaként került a köztudatba. 1826-ban Mocsáry Antal, neves monográfiát készített a településről megjegyzi, hogy a Gyurcsányi-kastélyhoz közel, „ezalatt a' Jászok kapitánjának Somogyi Antalnak ékes úri lakhelye, szükséges és hasznos épületekkel körülvéve ékesíti ezen falut". A Somogyi-kúria Hild József

népszerű kúria-típusainak formanyelvét utánozva 1820 körül épült klasszicista stílusban. Korabeli megjelenése csak fotókról ismert. A szerény külsejű épület tartózkodóan egyszerű volt, nem túl bonyolult tagozatokkal - földszintes, elnyúlt és díszítetlen, az épület szimmetriatengelyében hat dóroszloppal, háromszögű oromzattal, középrizalittal, illetve négy ablakkal, a hátsó homlokzaton négypilléres középrésszel . Az oromzatos portikusz hatalmas nyitott bejárati csarnok volt. A második világháború után állapotával nem törődtek. Az 1950-es évek közepére meglehetősen romossá vált. Sorsát megpecsételte az alsópetényi házak helyreállítása: mindenki prédájává vált, köveit és gerendáit a falubeliek széthordták, házaikba beépítették. A lakosok elbontották a szekérszíneket, pajtákat és csűröket is.

A földesurak nem sajnálták a pénzt a konyhakertészetre. A kertészt oly becsben tartotta az uraság, hogy az övéhez közel külön házat adott neki. Szerencsére a helyiek által „kiskastélynak" nevezett volt kertészlak az 1990-es években magántulajdonba került, és azóta szépen helyreállították.

ALKOTMÁNY U. 17.

alápincézett tornácos hosszúház
Kora kb. 90 év
Anyagok: alap, pince: terméskő, földszinti fal, oromfal: tégla,
födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybeépített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: mészvakolat, utca felé kőporozás, a tornác lambériával burkolt, ez idegen anyaghasználat, a műholdvevő tányért az utcai homlokzatról eltávolítandó.

ALKOTMÁNY U. 27.

tornácos hosszúház
Kora kb. 100-120 év
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal, oromfal: vályogtégla,
födém: borítottfafödém,tetőszerkezet:födémmel egybeépített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: mályvaszínre festett mészvakolat, utca felé fehér festett keretezések az ablak és a falsarkok mentén. A tornác fala fehérre meszelt, eredeti állapotúnak mondható, oszlopai vakolt, fejezetes téglapillérek. A hátsó udvari részben szépen falazott pince homlokfal, terméskőből. Ez is védendő.

PETŐFI U. 34.

tornácos hosszúház
Kora kb. 100-120 év
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal, oromfal: tégla, vályogtégla,
födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybeépített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: sárga festett mészvakolat, utca felé kőporos kaparás, az ablakok külső falsíkra helyezett pallótokos szerkezetűek. A tornác faoszlopos kialakítású, fejlődéstörténetét tekintve átmeneti állapot a nyújtott eresz és a téglaoszlopos tornác között. A kőporos vakolat eltávolítandó, mert gátolja a fal természetes szellőzését.

PETŐFI U. 69.

tornácos hosszúház
Kora kb. 100-120 év
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal, oromfal: tégla, mészhomoktégla,
födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybeépített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: fehérre festett mészvakolat, utca felé szürke kőporos kaparás, az ablakok külső falsíkra helyezett pallótokos szerkezetűek. A tornác vakolatlan téglaoszlopos kialakítású. Az utcai homlokzat vakolatdíszei kőműves remekek, a XX. sz. elejére tehetők. A léckerítés jellege megőrzendő.

PETŐFI U. 79.

tornácos hosszúház
Kora kb. 100-120 év
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal, oromfal: tégla, vályogtégla,
födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybeépített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: tornácon fehérre festett mészvakolat, utca felé szürke kőporos kaparás, ablakok falbelsőbe helyezett pallótokos T osztásúak. A tornác vakolt téglaoszlopos kialakítású. Az utcai homlokzat kőporozott törtfehér és mályvaszínű. Az épület egységes felületkezelést igényel, a hátrafelé dőlő oromfal újrafalazandó.

PETŐFI U. MŰHELY

Kora kb. 150-200 év
Anyagok: alap, földszinti fal: terméskő, oromfal: tégla, vályogtégla, födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybeépített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: az utca felé sárgára meszelve, oldalt a nyújtott eresz alatt vakolatlan fal fehér meszeléssel. Az épület felújításra szorul.

PETŐFI U. 36.

helyi védelemre javasolt polgári lakóház
Kora kb. 90-110 év
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal: tégla, födém: kettős borítású fafödém, tetőszerkezet: födémtől függetlenül épített állószékes fedélszék, héjazat: rombusz pala, vakolat: okkersárga festett mészvakolat fehér vakolatkeretezésekkel tagolva. Az ablakok T osztású kapcsolt geréb tokosak, ezeket javasolt újra gyártani. Az utcai homlokzat felett középrizalitként volutás attikafal készült Mária-fülkével, a fal két oldalán pilaszterek. Felújítás során a színezés felülvizsgálandó.

RÁKÓCZI U. 1.

tornác nélküli, oromfalas hosszúház
Kora kb. 100-120 év
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal, oromfal: tégla, vályogtégla,
födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémmel egybe épített torokgerendás fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: agyagsárga kőporozás, nem eredeti, felújítás során meszes vakolatra cserélendő. Az ablakok eredetiek, ezeket javasolt újra gyártani, az épület alatt boltozott terméskő pince van.

HANGYA SZÖVETKEZET HÁZA

Kora kb. 100 év, felújítva 2004-ben
Anyagok: alap: terméskő, földszinti fal: tégla, födém: borított fafödém, tetőszerkezet: födémtől függetlenül épített torokgerendás, kétállószékes fedélszék, héjazat: hornyolt cserép, vakolat: világosszürke kőporos fröcskölés. Sajnos a felújítás nem sikerült, az épület majdnem teljes egészében elvesztette eredeti jellegét, a védettséget az épület helytörténeti múltja indokolja. Amennyiben rendelkezésre állnak archív fotók, azok alapján szakmailag jól rekonstruálható lenne az épület.

INRI
AZ
ISTEN
DICSŐ SÉGÉRE
ÁLLÍTTATTA
KOVÁCS JÓZSEF
18 99

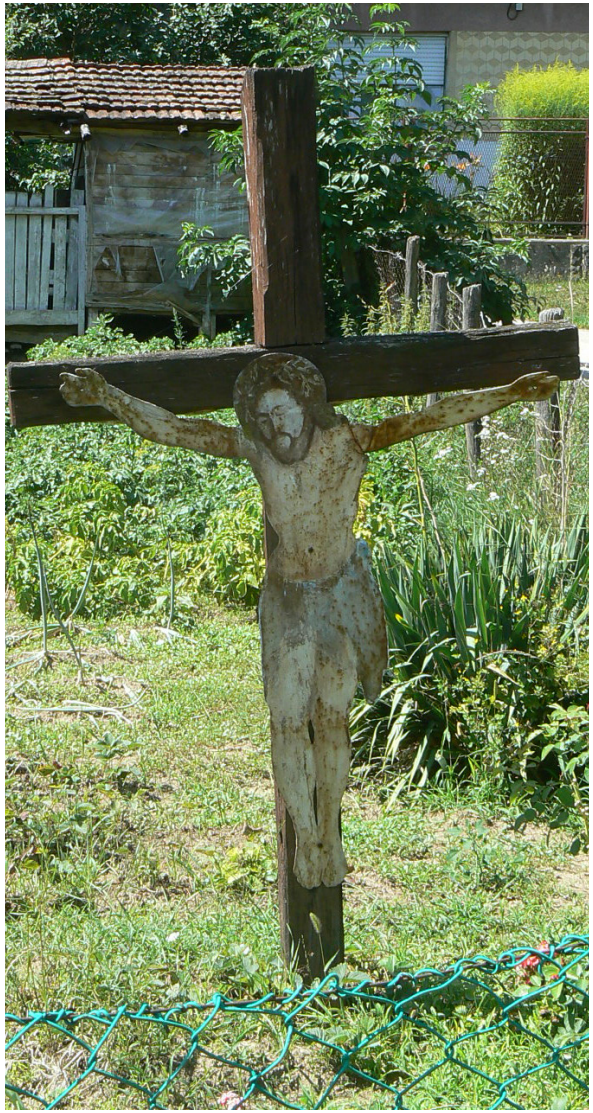

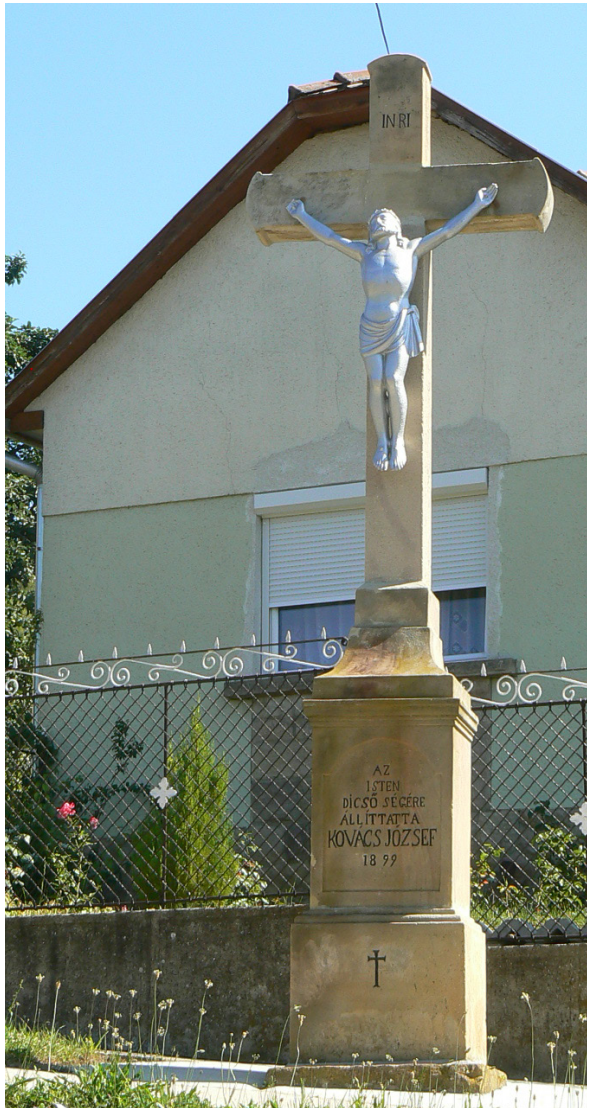
INRI
AZ
ISTEN
DICSŐ SÉGÉRE
ÁLLÍTTATTA
KOVÁCS JÓZSEF
18 99

TÁJI ÖRÖKSÉGÜNK

Alsópetény az építészeti különlegességek mellett természeti értékekben is igen gazdag település. Nem véletlen, hogy a község teljes területe a Duna- Ipoly Nemzeti Park adatszolgáltatása alapján tájképi szempontból kiemelten kezelendő terület övezetébe tartozik. A települést körülvevő tájat a szelíd lankás, erdővel borított hegycsúcsok és a közöttük organikus módon kialakult hosszanti településszerkezet jellemzi.

Észak-északnyugati irányból a hosszan elnyúló Kő-hegy, déli oldalról a korábban vadalmás szőlőknek helyet adó Varga-hegy, nyugatról a Homok-hegy mára akáccal, fenyvesekkel és néhol csertölggyel, sőt, tatárjuharral benőtt vadregényes hátai. A domborulatok közül jelentőségében kiemelkedik a település fölé magasodó Korpa-hegy, amely a meghatározza Alsópetény látványát és a település bármely pontjáról feltáruló táj képét. A hegyen korábban kiterjedt szőlőültetvények voltak. A szőlőművelés sajnos megszűnt, cserjésedő, gazosodó területeket találni a szőlők helyén. A cserjésedő telkek szerkezetéből még kiolvashatók a település hajdani nevezetes szőlőkultúrájára utaló jelek.

Forrás: Gádor Judit

FÖLDVÁR-HEGY

A település határában egykoron földvár állt. A szláv eredetűnek tartott földvár jelenléte bizonyítja, hogy ez a terület elődeink közkedvelt lakóhelyéül szolgált.
A vár jelenleg táj- és településképi szempontból nem meghatározó, mivel domborulatát sűrű erdő borítja.
Érdekesség, hogy a ma is Földvári dűlőnek nevezett helyen az ezerkilencszázharmincas években egy körülbelül száz négyzetméteres rész annyira megsüllyedt, hogy a benne eltűnő fák koronája volt a föld színével egy magasságban. A helybeliek közül ezt többen a földvárral hozták összefüggésbe, de az is lehet, hogy csak a környéken gyakori barlangrendszer egyik ága omlott be.

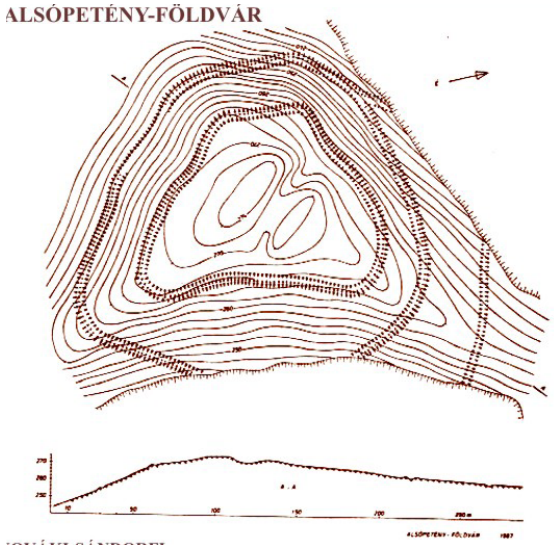

PETÉNYI-PATAK ÉS CSER-TÓ

A település közigazgatási területének délnyugati részén, a Kő-hegyen ered a Petényi-patak, amely a települést délről megkerülve folyik Felsőpetény irányába, hogy azután a Lókos-patakkal egyesülve táplálja a Nyugat-Cserhát apró tengerszemeit.
A patak mentén Felsőpetény irányában széles völgyben nyújtózó nedves és füves réteket találunk, amelyekben helyenként fűz-nyár ligeterdők és védett bokorfüzesek tanyáznak. A településen megtalálható számos értékes orchideafajta közül itt él a bíbor kosbor.
A patak forrásvidékénél duzzasztógáttal létesített Cser-tó meghatározó eleme a település arculatának. A jelenleg horgásztóként működő víztest hangulatos nádas foltokkal és fűzfacsoportokkal szegélyezett, partján a helyi közösség rendezvényeinek méltó megünneplését lehetővé tévő, fából ácsolt szabadtéri színpad és amfiteátrumszerű nézőtér áll, ahonnan szemet gyönyörködtető kilátás nyílik a tóra és a fölé magasodó száraz kaszáló- és irtásrétekre. A tótól észak-keletre a védett mocsári csorbóka élőhelyeit találjuk.

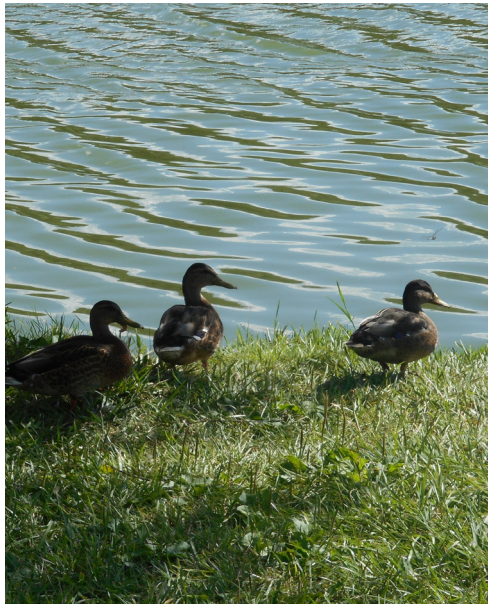

KATOLIKUS TEMPLOM ÉS KERTJE

A Korpa-heggyel átellenben a templomdomb szép látványként emelkedik a falu felé, ami – különösen sötétedéskor, a kivilágított templommal – központi szerepet tölt be a faluképben.
A templom körüli kertben letűnt korok hangulatát árasztja a mintegy száz éve ide telepített fákból álló idős gyümölcsös, amelyet a község lakosai Erzsébet királyné emlékfáiként tisztelnek. Az alsópetényiek Erzsébet királyné és a természet iránti szeretetéről árulkodik, hogy a község 1908-ban hozott határozatot a fák örök időkig való ápolásáról, amelynek a helyi közösség mind a mai napig eleget tesz. A templomkertben kerülik a virágzó dísznövények ültetését, helyettük az közel százéves facsoportok és a gondozott gyepből kibukkanó kőkeresztek fölé sátort emelő különösen szép akácliget határozza meg a hely szellemét.

PRÓNAY-KASTÉLY ÉS KERTJE

Igen fontos, Alsópetény arculatát is meghatározó tény, hogy a településen két történeti jelentőségű kert is található a község déli oldalán, a Petényi-patak mentén.
Az alsópetényi Prónay-kastély 1750 körül épült barokk stílusban. A védett műemléki kastély, kiskastély, majorsági épület és őrházból álló épületegyüttest ősfás kastélypark veszi körbe, amelyet a 2009-es felújítás után pihenőkertként funkcionáló parkká alakították. Idős platánfák, nyárfák, juharok és szomorú füzek alkotják a park faállományát. A cserjeszintet változatos fajkészletű, őshonos díszcserjékből álló visszafogott kiültetések jellemzik.
Az organikus vonalvezetésű, bazalt kiskockaköves útrendszer, a romantikus dísztó és a természetközeli, honos fajok alkalmazása jó példaként szolgál a település zöldfelületi arculatának kialakításához.

SOMOGYI-ANDREÁNSZKY KÚRIA

A Prónay kastély szomszédságában, a Petőfi Sándor utca másik oldalán, hatalmas nyárfák takarásában bukkanhatunk rá a Somogyi Andreánszky kúriára és a kertészlakra. A Somogyi kúria az 1820-as években épült klasszicista stílusban. A kúria utolsó nagyja báró Andreánszky Gábor világhírű paleobotanikus volt, az MTA levelező tagja. A kúria 2 hektáros parkja természetvédelmi oltalom alatt álló parkerdő, amit hatalmas nyárfái és platánjai, növényritkaságai indokolnak. Az elöregedő növényállományú park jelenleg kissé elhanyagolt állapotban található, de még így is megérdemel egy látogatást. található, előregedő növényállománnyal, azonban még így is megérnek egy látogatást.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

KARAKTEREK:

- FALUSIAS
- KERTVÁROSIAS
- GAZDASÁGI
- NAGY LÉPTÉKŰ BEÉPÍTÉS
- RÖNKFALU
- KÜLTERÜLETI

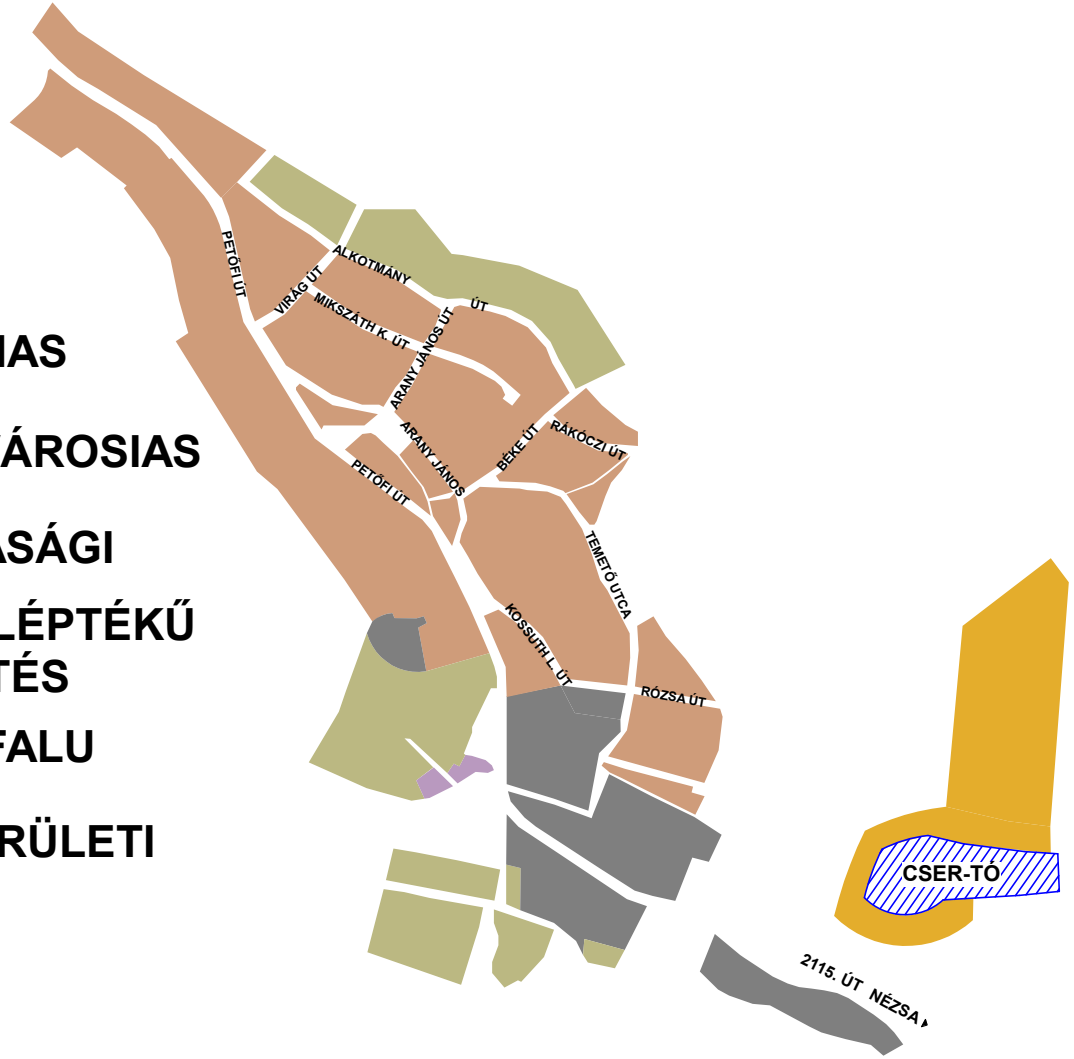

FALUSIAS KARAKTER

Az eredetileg egyutcás falu főutcája - a Petőfi út - az utcára merőleges telkek sorát fűzi föl, melyekre a struktúrához igazodva egytraktusos népi hosszúházak épültek. A másik jellemző lakóháztípus a sátortetős kockaház. Alsópetény lakóházainak több mint 90%-a a telek oldalhatárán áll és homlokfallal fordul az utca felé, ami azt jelenti, hogy a homlokfalon szinte kivétel nélkül két egyforma álló ablak van, amelyek a ház „szemei", következésképp ez az utcai homlokzat a ház arca. Ennek több száz éves hagyománya van. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy egy óvodás fejből rajzolt háza is kb. így néz ki. A falusi ház hagyománykövető, inkább választja a régi bevált megoldásokat, mint a kísérletező újat, amely könnyen megfeneklik a bizonytalan és kellően át nem gondolt technikai, szerkezeti és stílusbeli „megoldások" zátonyain. Az újonnan épülő háznak attól függetlenül is bizonyos mértékig követnie kell a hagyományt, hogy a falusi életmód már mást jelent, mint 100 évvel ezelőtt. Ezek a falusi házak emberléptékűek, nem nagyobbak és nem kisebbek, mint amekkora szükséges, éppen akkorák amekkorának lenniük kell. Ezek a házak a szükség diktálta logika mentén, a szigorú hagyományőrzés szabályai szerint a legjobb módon alkalmazkodtak, a környezethez, a domborzati adottságokhoz és az adott telekhez,. Hibázni luxusnak számított. Ha csak ezt a három szempontot vesszük át eleinktől, már nagyot nem tévedhetünk, ezért van szükség arra, hogy egy új épület esetén a HELY fizikai és szellemi adottságaiból induljunk ki.

KERTVÁROSIAS KARAKTER

A lakóterület szélső utcáin a mai életformát kiszolgáló „korszerű" és divatos kertvárosias nagyobb tömegű, többszintes családi házak épültek.
Ezen a területen a lakóingatlanok között a földszintes, földszint + tetőtér, illetve 2 szintes épületek vegyesen fordulnak elő. A fellelhető tetőidomok is széles skálán mozognak, az egyszerű nyeregtetőtől a sátortetőn át a bonyolultabb tetőformákig.

RÖNKFALU

Több, mint négyszáz méteres hegyek ölelik körbe a falut és a 444 méteres Kőhegy aljából eredő Alsópetényi patak töltötte fel azt az öthektáros víztározót is, amely csodálatos környezettel várja, csalogatja a kirándulókat, horgászokat és pihenni vágyókat.
Ez a víztározó a kiindulópontja annak a közel 70 hektáros településfejlesztésnek, amellyel az Önkormányzat magántőke bevonásával új településrészt kíván építeni.
A terület már a jelenlegi - egyelőre csak részleges - beépítése révén is Alsópetény turisztikai célállomássá vált.
A tó főúttal szemközti oldalán néhány üdülőház már áll, az innenső oldalon pedig a vendéglátó, szolgáltató részleg - büfé, színpad, pihenő - rendszeresen koncerteknek, esküvőknek ad helyet.
A Rönkfalu arculata már a koncepció megszületésekor kialakult, melyen érdemben az Arculati Kézikönyv sem változtat.
Annak érdekében, hogy ebben a szép táji környezetben a beépítések után is megmaradjon a magával ragadó hangulat, az új házaknak szigorúan illeszkednie kell a terület meghatározott karakteréhez.
A karakterterület főbb meghatározó javaslatai, hogy a területen csak gerenda- és rönképület építhető, és az épületek főhomlokzata kizárólag a Cser-tó irányába nézhet. A tópart legfeljebb földszint és tetőtér beépítésű házaknak ad helyet, így a természetes anyaghasználat mellett az épületek tömege és magassága sem zavarja meg a környező lankák látványát.

NAGY LÉPTÉKŰ BEÉPÍTÉS

A karakter a település műemléki és helyi épített örökségi jelentőségű épületeit - kastélyok, templom, Werbőczy emlékmű - foglalja magában. Történeti jelentőségük, elhelyezkedésük, funkciójuk, és - a lakóépületekhez viszonyított - monumentalitásuk miatt kiemelkedő fontosságúak Alsópetény arculata szempontjából is. Örökségvédelmi szempontok alapján történő karbantartásuk kiemelten fontos.

GAZDASÁGI KARAKTER

Alsópetényben nincsenek nagy léptékű gazdasági területek. A falu elején, a Petőfi úton található a szeszfőzde lakóépülethez hasonló épülete, mellette pedig egy autóbuszokat bérbeadó telephely, melyen épület nem is áll.
Mindkét terület megjelenése rendezett, de a településkaput alkotó elhelyezkedésük miatt javasolt előttük a közterületi fásítás, amely által a szemközti terület fáival együtt valóban kapumotívum alakulhat ki.

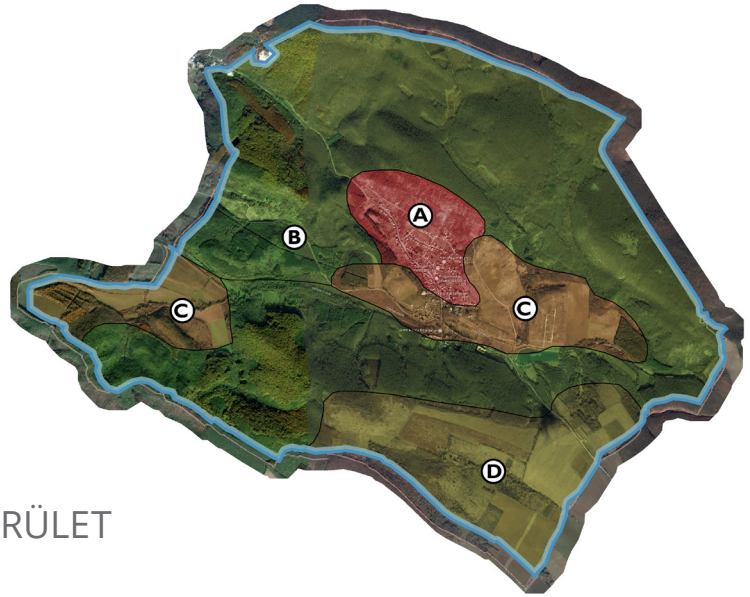

KÜLTERÜLET

Alsópetény közigazgatási területének egésze tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület, és így településképi szempontból meghatározó területként kell kezelni. A megkülönböztetett védelem oka, hogy az e területeken kialakult tájhasználat szervesen kapcsolódik a település történetéhez, közrejátszik a helyiek identitásának kialakulásában és ezáltal fontos tényező a helyhez való kötődés erősítésében.
Településképi szempontból meghatározó területen a területhasználatot, a telkek beépítését az építés mikéntjét, irányítani, gondosan szabályozni szükséges annak érdekében, hogy minél hosszabb távon megőrződjön és éreztesse pozitív természeti, gazdasági és pszichikai hatásait.
Általánosan javasolt a ma is beépítetlen területek beépítetlen jellegének megtartása és a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem, illetve építmény elhelyezése nem ajánlott. Gondoljunk az éjszakai fényszennyezésre is, a világítás kialakítása során csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.
A település külterülete négy karakteresen különböző jellegű területegységből, tájkarakter területből áll, amelyet a balra látható térképen mutatunk be.
Az ‚A' jelű terület magát a települési belterületet és a hozzá vizuálisan szorosan kapcsolódó Korpa-hegyet jelöli. A belterülettel külön foglalkozunk, azonban a Korpa-hegy részletezésére táji jelentősége miatt itt kerül sor. A történeti térképek és feljegyzések alapján a hegyen nagyon fejlett szőlőművelés zajlott a múlt századig, amelynek nyomait ma már alig fedezhetjük fel. A szőlőtermesztés visszaállítása kívánatos lenne, ám több szempontból sem reális igény, ezért csupán a terület beépítetlenül hagyása, a természetes erdősülés visszaszorítása és a cserjés, hagyásfás kaszálórét, valamint a dűlőutak fenntartása, azok mentén dió, szilva ültetése javasolt. Szabályozási szempontból a jövőben is meg kell akadályozni a terület beépítésre szánt területbe sorolását, legfeljebb

50 m2 alapterületű, ritkásan elhelyezett - nem lakáscélú - présházak építését javasolt engedélyezni, fa ill. mészkő borítással, 45°-os hajlásszögű sátortetővelnyeregtetővel . A présházak környezetében támogatni kell a szőlőtelepítést, de a teraszok kialakítását - a tájhasználati hagyományokhoz illően - nem javasoljuk. A szőlő mellett bátran telepíthetünk szilvát, almát, körtét, cseresznyét, diót, meggyet, kajszi- és őszibarackot. A terület ilyen irányú fejlesztése a helyi termékek megjelenésével jó hatással lenne a térség turizmusára és gazdaságára.

‚B' jelöléssel a települést körbevevő nagy kiterjedésű erdőket illettük. Ezen erdőterületek erdészeti üzemtervezett erdők, elsődlegesen gazdasági és kisebb mértékben védelmi rendeltetéssel. Épületek, épített elemek nem találhatók a területen. Az egyetlen javasolható intézkedés az okszerű, fenntartható - lehetőség szerint szálaló - fakitermelés folytatása, őshonos lombhullató, vegyes korösszetételű faállomány fenntartása. Az esetlegesen elhelyezésre kerülő gazdasági, illetve turisztikai rendeltetésű építmények kialakításakor ügyeljünk arra, hogy az erdei környezetbe illő anyaghasználatot (fagerendás, ill. terméskővel burkolt felületek) válasszuk, valamint az új építmény szervesen illeszkedjen a helyi építészeti formavilághoz. Az épületek, turistapontok, útjáelző táblák, pihenőhelyek stb. kialakításakor mindenképpen javasolt a Bükki Nemzeti Park Igazgatósággal és a környező települések önkormányzataival, hogy az egész térséget egységes turisztikai arculattal láthassuk el.

Az épületeket és a környezetüket folyamatosan jó karban kell tartani. A javasolt állományalkotó fafajok a csertölgy (Quercus cerris), kocsányos tölgy (Quercus robur), hegyi juhar (Acer pseudoplatanus), korai juhar (Acer platanoides). Az állományba keveredjen vadcseresznye (Prunus avium) vadalma (Malus sylvestris), vadkörte, vackor (Pyrus pyraster), lisztes berkenye (Sorbus aria), madárberkenye (Sorbus aucuparia).

Külön tájkarakter területként értékeltük a ‚C'-vel jelölt területeket, amelyek közös vonása a völgyi jelleg mellett a víz jelenléte és az egybefüggő, tágas kaszálórét, mint jellemző jelenlegi területhasználat. Különösen szép, változatos tája ez Alsópeténynek. Igen kedvező fekvése (kitettség és magassági elhelyezkedés) miatt kiemelkedő tájképi adottságokkal rendelkezik, nagy távlatokra kilátást biztosítva – ezek a tájképi adottságok egyben táji értékek is! –, ezért gondos művelése és alakítása kifejezetten

fontos. A gyepterületek megóvása, rajtuk legeltető állattartás, legelőerdők kialakítása, valamint az állattartással kapcsolatos épületek elhelyezése lehetséges és kívánatos tájképi elemek lennének. Fontos karakteradó elem a tágas látóhatár, ezért erdősítés, kerítések, erdősávok telepítése kerülendő, csupán elszórt deleltető facsoportok, illetve az utak mentén alacsony növésű gyümölcstermő fajok ritka telepítésével javíthatjuk a táj képét. Javasolt fafajok: vadcseresznye (Cerasus avium), vadkörte (Pyrus pyraster), kökény (Prunus spinosa), gyepűrózsa (Rosa canina).

A településtől keletre található karakterterület a települési szándékok szerint a jövőben felparcellázásra kerülnek. Az új (és a már megjelenő) építmények tájba illesztése ezért különösen fontos feladat. A megjelent és tervezett lakóterületek a széttelepülés veszélyét hordozzák magukban, ami ellentmond a „kompakt településsel" kapcsolatos településtervezési, tájvédelmi szakmai alapelvnek és így az 1996. évi LIII. törvénynek (természetvédelmi törvény) és a Nemzeti Tájstratégiának is.

A meglévő építmények esetében javasolt a telkek aprózódásának elkerülése, a ritkás, szórt beépítés meghagyása. A kerítéseket a jelenlegi drótháló megoldás helyett vízszintes lécezésű fakarámmal, fásszárú sövénnyel javasolt kialakítani, ami a szélvédelmet, látványvédelmet és pozitív ökológiai hatásokat biztosítja. Javasoljuk az épületek környezetében a már említett gyümölcsfafajok, illetve honos lombhullató erdei fajok ültetését és a tetőfedés színét a sötétzöld és a sötétbarna árnyalataiban való meghatározását. Az új épületek elhelyezésekor azokat a völgyaljakban szabad csak elhelyezni, a környező dombokról, turistautakról a rálátást minden lehetséges módon meg kell akadályozni (építménymagasság, elhelyezés, takarófásítás). A vízfolyások mentén a patak élővilágának és a partmenti utak jó karbantartásán túl nem javasolunk egyéb intézkedést. A patak és - különösen - a Cser-tó környezete példaértékűen fenntartott, gondozott terület, az itteni fenntartási gyakorlat követendő.

Alsópetény közigazgatási területének déli sarkában található nagy kiterjedésű kaszálók, legelők az előző karakterterülethez hasonló adottságokkal rendelkezik, ám itt kevésbé mozgalmas terepviszonyok, a magasabb tengerszint feletti magasság és a víz jelenlétének hiánya jellemző (D). Javaslatként az előző pontban megfogalmazottak itt is érvényesek. A terület beépítetlenül hagyása, a messzeségbe való kilátások, a tágas térélmény megőrzendő elem.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Az építészeti útmutatóban általános és az egyes karakterekre vonatkozó részletes ajánlásokat fogalmazunk meg. Igyekeztünk olyan szemlélettel kialakítani az útmutatót, hogy annak gátját ne az anyagi lehetőségek jelentsék. Szemléletformálás, arányok megfogalmazása a cél. Sok esetben például egy szín kiválasztása nem jelent többlet anyagi terhet, de jelentősen meghatározza az egész utca, település arculatát. Az épített környezet nagyban befolyásolja az ember viselkedését, érzelmeit. Sokszor nem is tudjuk megfogalmazni, egy diszharmonikus utca által keltett zavaró, nyugtalanító érzés forrását. Ugyanakkor a harmonikus utcasor látványa jóleső érzést kelt, megnyugtat. A harmonikus utcakép megteremtésének mindannyian részesei vagyunk.

TEREPALAKÍTÁS

Alsópetény a Cserhát dombjai között fekszik, így akadnak olyan telkek, amelyek erős lejtéssel rendelkeznek. Általánosságban elmondható, hogy a helyi építészeti hagyományoknak megfelelően az épületeket nem vágják be a terepbe és nem helyezik feltöltésre, ha viszont van természetes tereplépcső, azt ügyesen kihasználják pl. különálló pince elhelyezésére. Amennyiben lejtős terepen épül a ház a terep meredekségének függvényében a pince az épület alá is kerülhet. A jövőbeni építkezések során is mintául szolgálhat a meglévő szintkülönbség valamilyen formában való kihasználása.
Általánosságban elmondható, hogy a házak terepre illesztésénél törekedni kell a lehető legkevesebb föld megmozgatására.
Nem elfogadható az épület földbe vájása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik szomszédai közül.

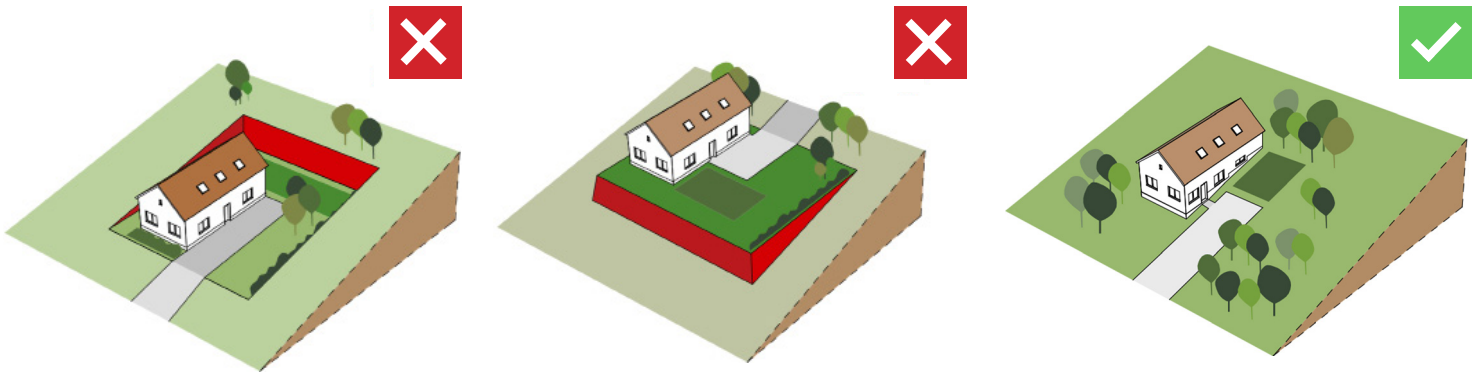

KÖZMŰELHELYEZÉS

A település teljes közigazgatási területén új közműveket légvezetéken vezetni tilos. Beépítésre szánt területen a villamos- energia bekötés házi hálózati csatlakozását földkábellel kell kiépíteni. A tervezett egyedi szabályozókat növényzet takarásában helyezhetők el, illetve az épületek alárendelt homlokzatára szerelhetők.

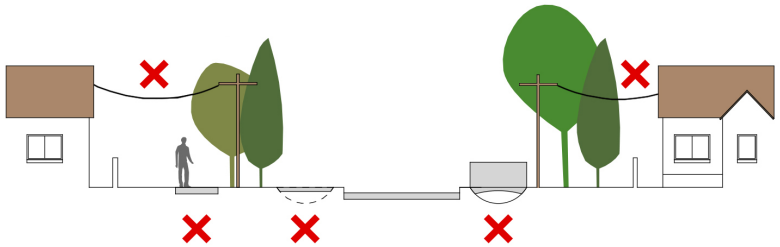

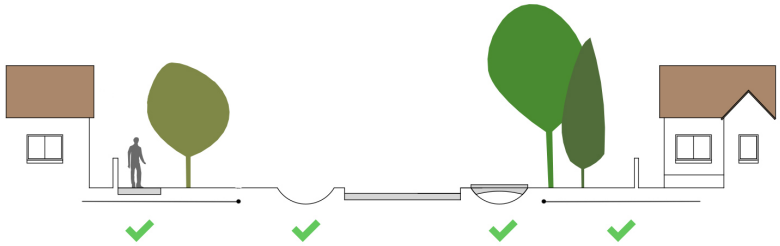

KÉMÉNYEK KIALAKÍTÁSA

A mai szabályozások miatt gyakori az aránytalanul keskeny kémény. Sokszor szerelt, fém kivitelben.
Gázkémény csak burkolt, vakolatlan téglakémény alakítandó ki.

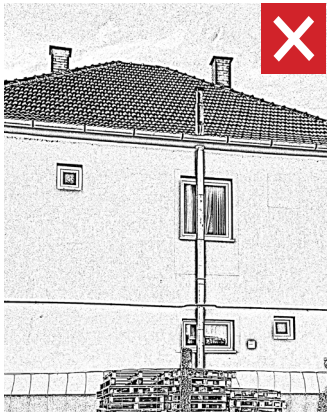

ÉPÜLETGÉPÉSZETI ELEMEK ELHELYEZÉSE

A ház külsején lévő gépészeti tartozékok általában járulékosan, s épp ezért esetlegesen, rátétként mutatkoznak. Az antenna, mint egy hatalmas tányér sokat takar a homlokzatból. Lehetőleg alárendelt homlokzati falra, vagy tetőre helyezzük. Ugyanígy járjunk el a klímák, napelemek és napkollektorok esetében is.

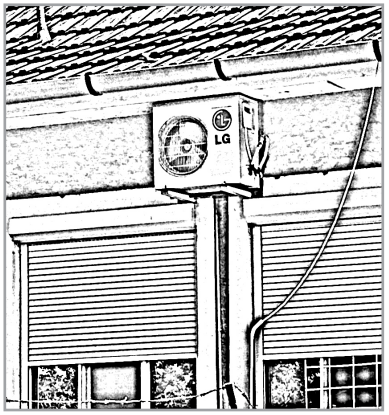

TETŐHAJLÁSSZÖG

A falusias karakterű településrészen lévő házak fő tetőidomának tetőhajlásszöge azonos, így alakultak ki a jellegzetes utcaképek a hosszú házak homlokzataival. A falusias karakter területén lakóépület kizárólag magastetővel épüljön, melynek hajlásszöge 35-45° közötti lehet, cserépfedéssel. Háztartási napenergiát előállító kisebb megújuló energiát előállító berendezés (napkollektor, napelem) a tetősíkba telepíthető, hogy az utcáról ez ne legyen látható.

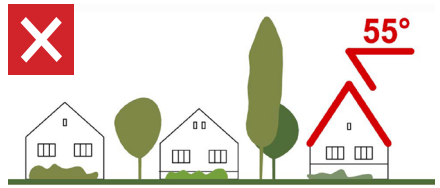

TELEPÍTÉS

A tervezés kiindulópontja a jó telepítés.
A ház telepítésekor illeszkedjünk az utcában már kialakult rendhez. A házak hagyományosan rövidebb homlokzatukkal fordulnak az utca felé (az utcára merőleges hossztengellyel) . A településre jellemző az oldalhatáron álló beépítés, bár a homlokzati nyílászárók elhelyezése korlátozott, ugyanakkor vitathatatlan előny a kíváncsi tekintetek és az áthallások elől védettebb intim udvar és a kedvező tájolás. Egy jó arányú oldalhatáros épület egyszerű tetőformájával gazdaságos kialakítást tesz lehetővé, jól tagolható és rugalmasan bővíthető. Az épület telken való elhelyezésénél a helyi előírásokon, a terep és a talaj adottságain túl vegyük figyelembe a benapozást, a szélirányt, és a kilátást, a szomszédok felé való áthallást, átlátást.

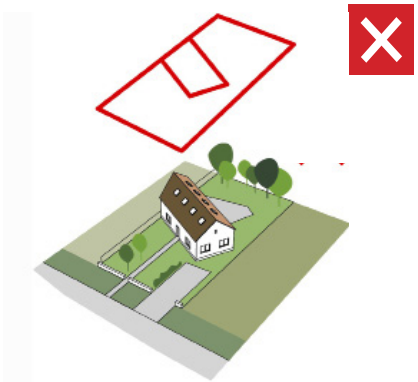

TETŐFORMA

A hagyományos, régi falusias házak kivétel nélkül nyeregtetősek voltak, a nyeregtető alatt a tornác felől padlásfeljáróval. Néhánynál az utcai oldal csapott tetős, csonkakontyos.A kockaházak esetében már megejelnik a sátortető.

Új házak építésénél nem kívánatos a túl tördelt, sok felületből álló, oromfalak nélküli tetőforma, amely Legénd hagyományos épületeinél kialakult tetőidomhoz nem illeszkedik. „Manzard-tetős" épület nem építhető a falusias karakterű területeken.

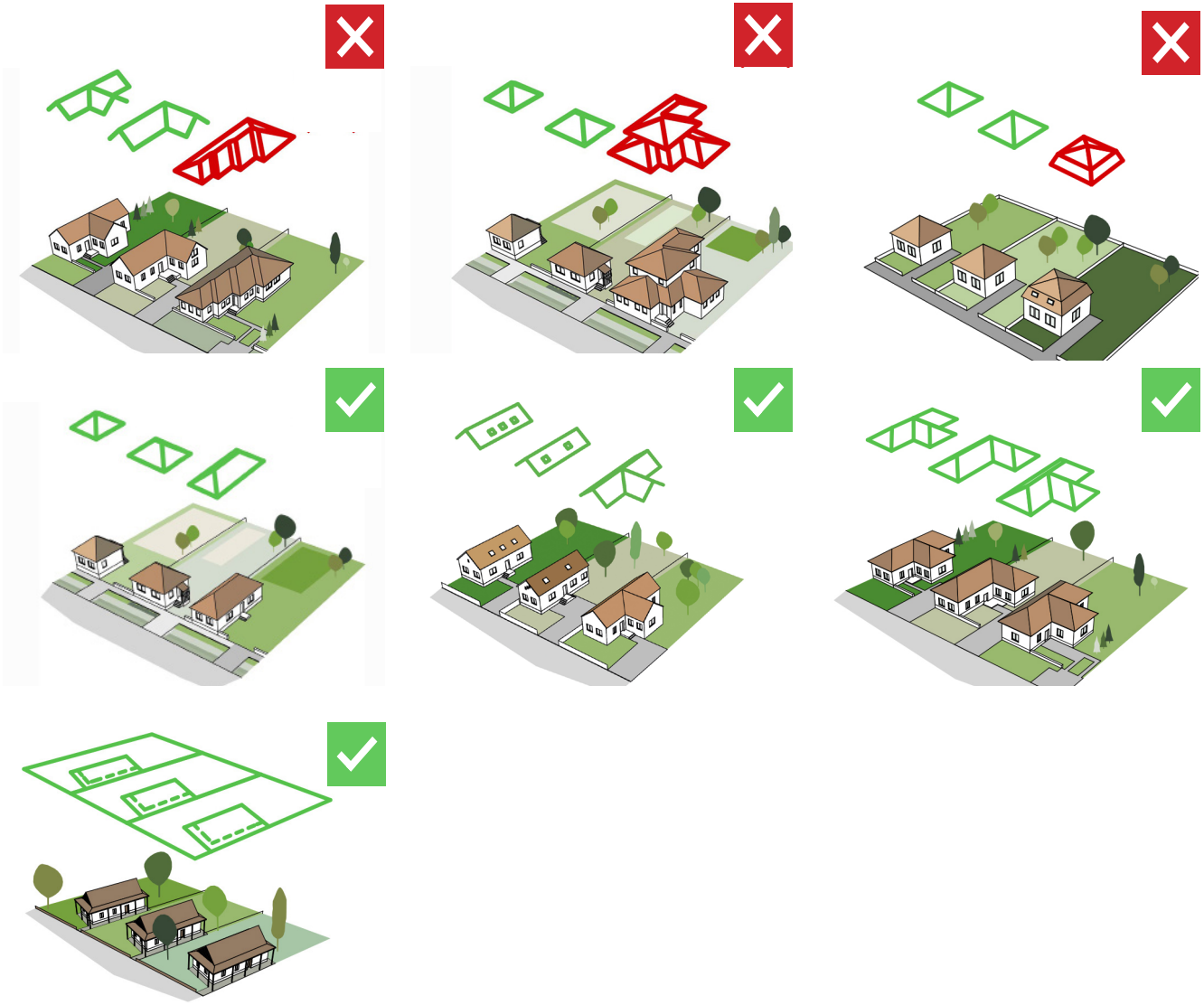

HOMLOKZATKÉPZÉS

A homlokzat megkomponálása, az építés, vagy felújítás előtti előre gondolkodás, és gondos megtervezés segíthet abban, hogy a végső eredmény megelégedéssel töltse el a benne lakókat és szomszédjaikat.

Az épületek kialakításakor az első lépés a valódi szükségleteink megfogalmazása kell, hogy legyen. Egy jó alaprajz fenntarthatóvá teszi az épületet, de a családi életre is kihatással van.
Egy ház mindig egy közösség számára készül. Ismerjük meg a táj karakterét, jellegzetességeit, a közösség szokásait, hagyományait.
Egy értékálló ház titka a jó telepítésben, a méretek és az arányok harmóniájában, az ésszerű alaprajzi szerkesztésben, valamint az átgondolt anyagválasztásban rejlik.

Alsópetényben a régi település házai kivétel nélkül hosszoldali bejáratúak. Általában a külső falazatot függőleges vakolt falisávval látták el, amire tagozott övpárkányt készítettek. A kiugró ereszalj itt tornáccá alakult. A falu sajátos színfoltja a szerényen díszített, színezéssel hangsúlyozott vakolat-architektúra (fehérre meszelt ablakkeretek, falsíkból kiugró díszítő és tagolóelemek, lizéniák -az épület felületét tagoló függőleges falsávok). A rangosabb házakon a díszítés ékesebbként jelenik meg.

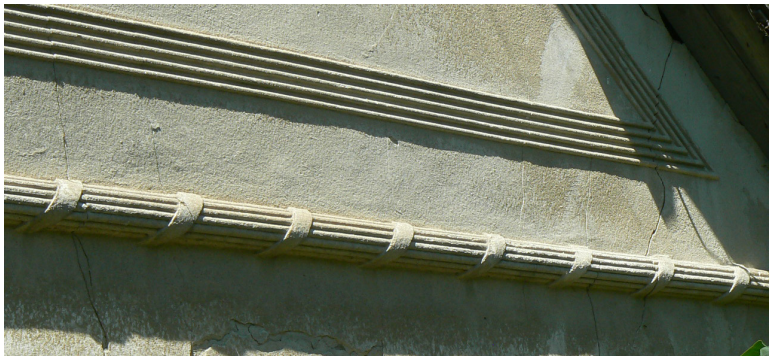

AJÁNLOTT TETŐFEDÉSEK

EGYENESVÁGÁSÚ KERÁMIA CSERÉP

HORNYOLT KERÁMIA CSERÉP

TERMÉSPALA

SÍKPALA

BETONCSERÉP

MELLŐZENDŐ TETŐFEDÉSEK

FÉNYES CSEREPESLEMEZ

HULLÁMPALA

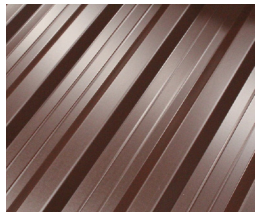

TRAPÉZLEMEZ

BITUMENES ZSINDELY

RIKÍTÓ VAGY MINTÁS BETONCSERÉP

SZÍNEK, ANYAGHASZNÁLAT

Tető anyagának javasolt a természetes színű égetett cserép a tájra jellemző formavilágban: hornyolt, hódfarkú hullám, és hódfarkú sík kivitelben. Részesítsük előnyben a helyi, természetes, szépen öregedő anyagokat. Mérlegeljük a tartós, felújítható, idővel patinásodó anyagok használatát az idővel értéküket és szépségüket vesztő, nem javítható, múló divatokat képviselőkkel szemben!
Cserepes lemez hátrányai között szerepel, hogy nem lehet javítani, egy kis részének a javításához is le kell szedni az egészet (szemben a cserepekkel, ahol egy-egy darab is cserélhető).

A település lakóházain jellemzően valamilyen világos, fehér, halványsárga szín a meghatározó és követendő, illetve érdemes földszínekre törekedni. Homlokzat legyen meszes vakolat simítva, fehér vagy színezett meszeléssel.
A terület, illetve területrészek helyi karakterének megőrzése érdekében a környezettől idegen formai, szerkezeti, anyaghasználati, szín megoldások nem alkalmazhatók, nem illenek az utcaképbe. Egy homlokzaton nem érdemes két színnél többet használni.
Az épületeken vakolatdíszek jelenhetnek meg a főhomlokzat ablakai körül, sarkoknál, az oromfal keretezésénél.

Falburkolatra természetes anyag (kő, fa, fagyálló klinker tégla) ajánlatos.
Törekedjünk az egyszerűségre. Az épületet nem feltétlen a ráragasztott divat anyagok teszik értékessé. Sok esetben egy tagolt fehér vakolatú épület szebb. Homlokzatok megkomponálásakor kerüljük a nyílászárók körüli kő és egyéb ragasztott felületeket. Lábazatok esetében is vagy vakolt vagy rakott kő lábazatot alkalmazzunk.

AJÁNLOTT FALBURKOLATOK

CIKLOP

VAKOLAT

KLINKER TÉGLA

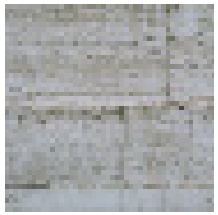
HASÍTOTT KŐ

FA

MELLŐZENDŐ FALBURKOLATOK

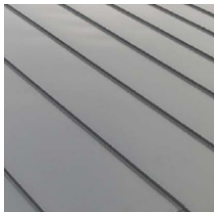
FÉMLEMEZ

BITUMENES ZSINDELY

LÁTSZÓ BETON

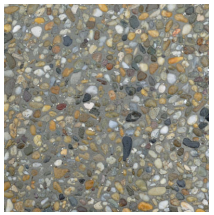
MOSOTT KAVICS

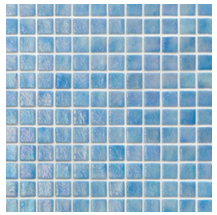
CSEMPE

ZSALUKŐ

ABLAKOK, AJTÓK, ÁRNYÉKOLÓK

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épület tömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy milyen módon tesszük ezt. Legéndre a falusias nyílás kialakítás jellemző: kétszárnyú fa ablak vízszintes osztással, faragott díszítésekkel, legtöbb esetben barna és fehér színekkel, viszont a magasított oromfalak miatt ezen a tájegységen a padlásszellőző nem jellemző.

A kockaházak "kocka" jellege az ablakain is megmutatkozik. Az utcai fronton általában 2 db négyzetes arányú, nagyméretű ablak található, 2-vagy 3-szárnyú kivitelben, sokszor vízszintes osztással is tagolva.
Tartsunk mértéket az ablakok méreté- vel kapcsolatban, és a formájuk is legyen egyszerű. Próbáljunk meg minél több tömör felületet meghagyni, a nagyobb áttöréseket a főbb lakóterekénél koncentrálva, nem elfeledve, hogy ne legyen a közterek felől belátás.
Az ablakok kiosztása legyen egyszerű, figyelve a fal súlypontját. A súlyponti tengelyre akkor is figyeljünk, amikor egyéb dolgokat helyezünk el a homlokzaton, pl.: vakolat díszek, padlás bevilágítók. Az ablak vagy épp tengelybe essen, vagy tudatosan legyen attól eltérő helyen. Tengelytől akár a kissé, egyenlő távolságban eltolt nyílások is diszharmonikus hatást kelthetnek.

Az újabb építésű lakóházak esetében is megoldható a hagyományos karakterek továbbörökítése. Mindez megfelelő és korszerű elemek kiválasztásával, mint például zsalugáter vagy spaletta alkalmazásával is elérhető.
A mai, osztás nélküli nagyméretű ablakok alkalmazását kerüljük, ha lehetséges és természetes alapanyagú megoldásokat válasszunk.

A legkedveltebb külső árnyékoló manapság a redőny. Amellett, hogy árnyékol, hőszigetel és növeli az otthona biztonságát is. Nyáron a hideg, télen a meleg megtartásában van fontos szerepe. Válasszunk belső tokos vagy vakolható tokos redőnyt. Külső tokos redőnyt csak abban az esetben válasszunk, ha az nem lép ki a fal síkján kívülre. Ha csak falsíkból kilépő külső tokos redőny férne el, akkor inkább válasszunk zsalugátert.

A tornácos hosszúházak felújításakor az ablakok cseréjénél a következőket tartsuk szemelőtt a hagyományos arculat megőrzése érdekében:

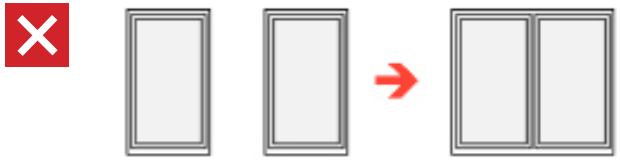

FÜGGŐLEGES ARÁNYÚ ÖSSZEVONÁSA ABLAKOK

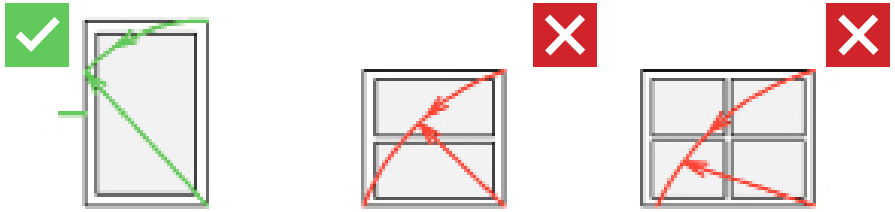

A FELSŐ SAROKBÓL HÚZOTT ÍV A FÜGGŐLEGES OLDALT A FELEZŐPONT FELETT MESSE

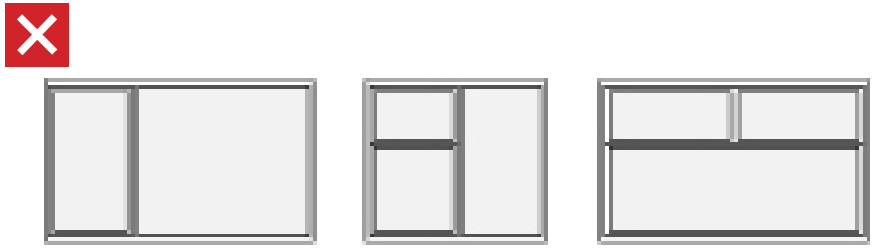

MAJDNEM SZIMMETRIKUS KÜLÖNBÖZŐ OSZTÁSOK SZÉLES, VÍZSZINTES OSZTÁS

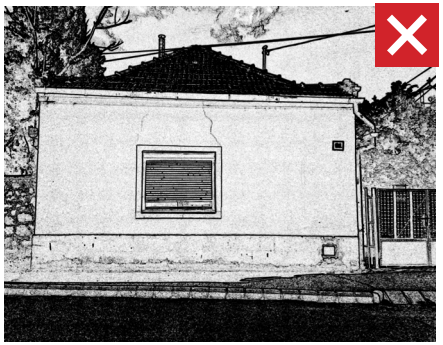

Kockaházak esetén is jó eredményt jelenthet az álló arányú ablakok alkalmazása:

FALUSIAS KARAKTER
HOSSZÚHÁZ

FALUSIAS KARAKTER
KOCKAHÁZ

KERTVÁROSIAS KARAKTER

NEM AJÁNLOTT

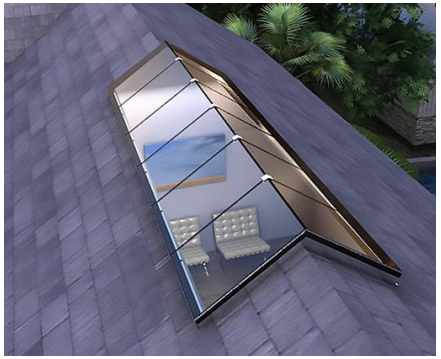

TETŐSÍK ABLAK A GERINCEN

FALSÍKBÓL EMELKEDŐ ABLAK

FALSÍKBÓL EMELKEDŐ ABLAK

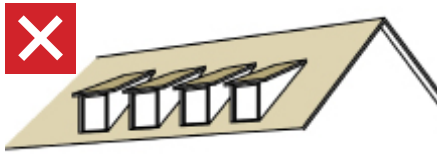

TÚL SOK TETŐKIÁLLÁS

FELTŰNŐ, HARSÁNY
TETŐABLAKOK,
TORONYSZERŰ KIÁLLÁSOK

TETŐSÍK ABLAK

TERASZOS TETŐSÍK ABLAK

FERDE TETŐSÍK ABLAK

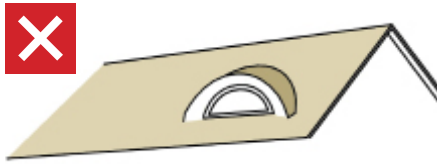

SZEMES TETŐABLAK

GARÁZS ELHELYEZÉS

Az épület bejárata legyen jól látható, és építészetileg hangsúlyos helyen. Veszélyes, ha a gépkocsival áthajtunk a gyerekek által is használt pihenőkerten, gondoljuk át a gépkocsitárolás helyét. Fontos, hogy az utca felőli homlokzaton megjelenő garázskapuk színükben, osztásukban, karakterükben hasonuljanak a többi nyílászáróhoz és lehetőleg ne központi helyen legyenek, hanem a ház oldalában helyezkedjenek el. Előkertben nem javasolt, csak a főépület részeként, vagy keresztszárnyba rejtve. Nem javasolt önálló melléképületként elhelyezni.

TORNÁCOK, ELŐTETŐK

A tornác népi építészetünkben gyakran alkalmazott átmeneti tér, ahol a szabadban lehetünk és közben védettséget élvezünk az eső, szél és napsütés ellen. Kiváló helyszín lehet kikapcsolódásra, munkavégzésre, vagy raktározásra is.

Alsópetény jellegzetessége a dísztelen faoszlopos tornác, vastag mestergerendás födém. Az újabb keletű házakon az oldaltornác oszlopai vályogból, vagy égetett téglából vannak.

Mindkét verzió alkalmazható új tornác építése esetén, de az első, utcafronti oszlop legyen mindig épített.

Tornácoknál, előtetőknél műanyag/eternit hullámlemez és üveg használatát nem javasoljuk. Ezek az anyagok nem illeszkednek jól a falazott szerkezetű házakhoz, valamint csúnyán öregszenek. Felületükön könnyen meglátszik a kosz, így gyakori tisztítást igényelnek.

A tornácok beépítésével a falusias lakóház jellegét vesztené, így nem javasoljuk.

A homlokzatokat ne zsúfoljuk tele előtetővel, erkéllyel. Inkább a negatív tömegformálást (kiharapások, beugrások) részesítsük előnyben.

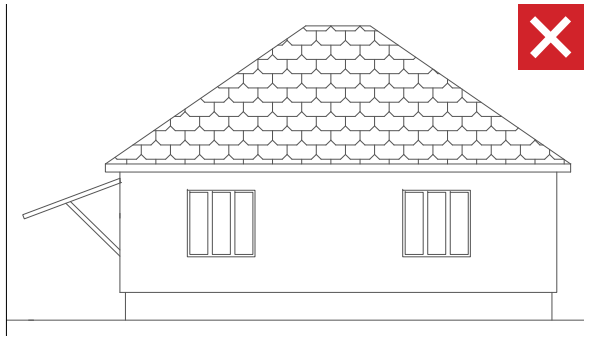

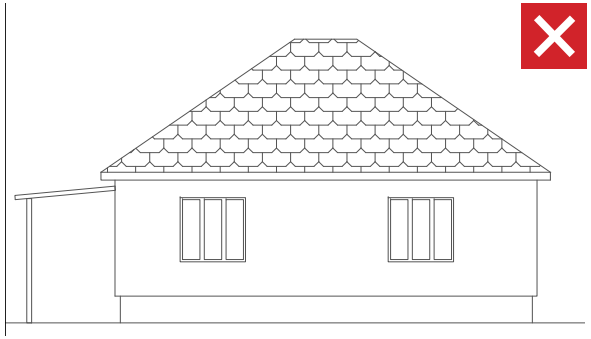

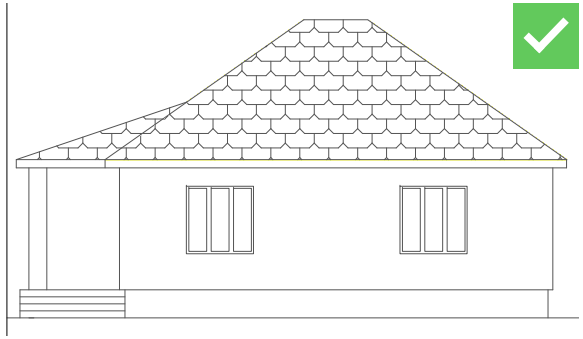

TORNÁCOK, ELŐTETŐK KIALAKÍTÁSI SZEMPONTJAINAK ÖSSZEFOGLALÁSA:

- VÉKONY, RITKA, VAS, PILLÉREK, OSZLOPOK KERÜLENDŐK
- TÖREKEDJÜNK A FALAZOTT, VAKOLT TARTÓOSZLOPOK HASZNÁLATÁRA
- TORNÁC ÉS ELŐTETŐ FEDÉSE A FŐÉPÜLETTEL ANYAGBAN ÉS SZÍNBEN EGYEZŐ LEGYEN
- KERÜLJÜK A TORNÁC BEÜVEGEZÉSÉT ÉS BEÉPÍTÉSÉT
- UTCAI HOMLOKZATON KERÜLJÜK A HOSSZAN KINYÚLÓ ELŐTETŐK ALKALMAZÁSÁT
- A HOMLOKZATOKAT NE ZSÚFOLJUK TELE ELŐTETŐVEL, ERKÉLLYEL
- A NEGATÍV TÖMEGFORMÁLÁST RÉSZESÍTSÜK ELŐNYBEN

TORNÁCOS HOSSZÚHÁZ BŐVÍTÉS

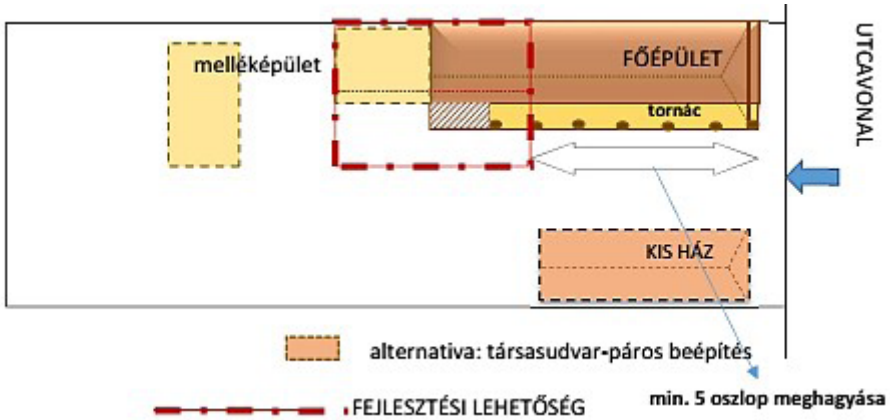

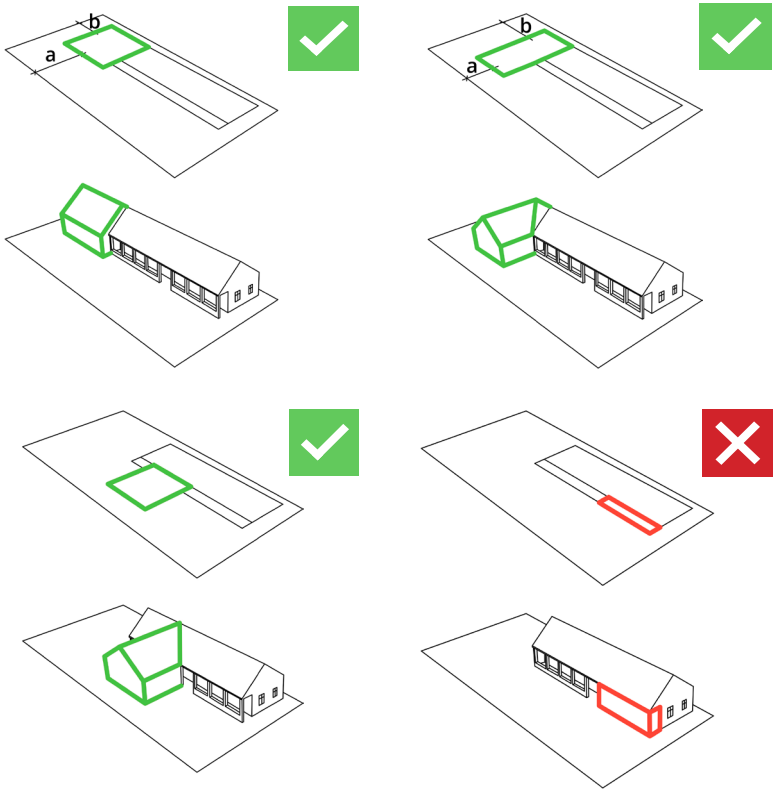

Javasoltan inkább csak földszinten, ha van hátra felé hely akkor folytatólagosan, ha nincs akkor merőleges keresztszárny kialakításával. A lényeg, hogy a bővítés tömegben is kb. azonos magassággal csatlakozzon, ne csak egy lapos hozzátoldás legyen. A terasz mindig egy tömegkapcsolat csatlakozásnál legyen, ahol két tömeg találkozik, ez a közlekedés és a védettség szempontjából is előnyös.

KOCKAHÁZ BŐVÍTÉS

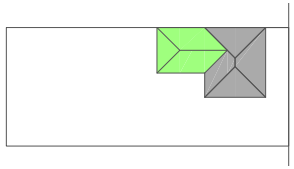

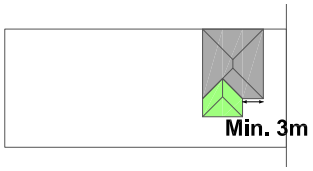

Kockaháznál bővítés esetén hátsó szárny képzése javasolt, ami által L alakú épület képződik, mely aztán oromfalasítható, és jobban illeszkedik majd a hagyományos paraszti lakóházakhoz. Az L alak törésénél adódik a terasz elhelyezésének lehetősége.

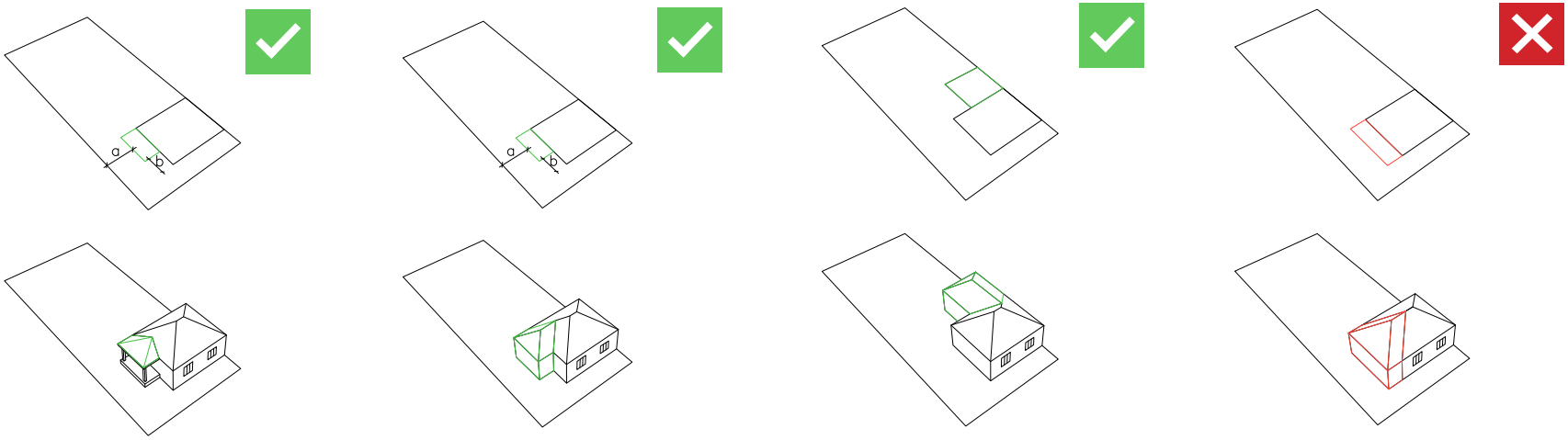

KERÍTÉSEK |
FALUSIAS KARAKTER

Kerítéseink nem csupán elválasztják a házat és tulajdonosát a környezetétől, hanem kapcsolatot teremtenek, beszélnek a környezetünkkel. Áttörtségük, magasságuk tükrözi tulajdonosaik nyitottságát, vendégszeretetét, lehetnek hívogatók, játékosak, elegánsak, de ugyanígy elrettentők, komorak, zordak is.
Ahogy a házról elsőként a kerítése alapján alkotunk véleményt, úgy Alsópetényről a történelmi főutcája és településmagja mesél a legtöbbet. Különösen fontos ezért, hogy az alkalmazott anyagok, színek, kialakítás harmonikus rendet, természetességet és nyitottságot sugalljon a községről és lakosairól.
A történelmi településrész kerítései azonos magassággal, jellemzően áttört, barna színnel, de változatos anyaghasználattal rendelkeznek (fém-fa). Érdemes illeszkedni a már kialakult rendbe. Válasszunk függőleges osztású, lekerekített, kevésbé áttört mezőjű faléces kerítést, mészkő lábazattal. E két anyag használata nem csupán a hagyományos jellegét erősíti a településnek, hanem ökológiai szempontból is kedvezőbb választás.
Az egységességet növeli, ha a jelenleg domináns barna színárnyalatok közül választunk és kerüljük a kőoszlopok alkalmazását, a kapuzatok kihangsúlyozását.
A történelmi településrészen kívül már oldódhatnak a formai kötöttségek, megjelenhetnek a függőlegestől eltérő lécezések és változatos kerítésmagasságok.

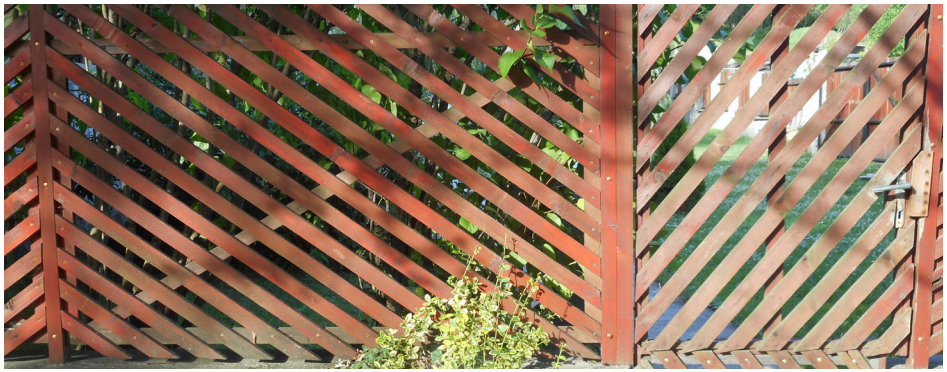

KERTVÁROSI TELEPÜLÉSRÉSZ

Alsópetény újszerű, kertvárosi településrészein - az átalakuló társadalmi szerkezetet idővel követni kezdi a lakóépületek és azok környezetének stílusjegyei.
A településrészre jellemző a mindenütt klasszikusan alkalmazott kő és fakerítések, de hangsúlyosabban megjelennek a díszes kovácsoltvas kerítésmezők. A kerítések kialakítása díszesebb, változatosabb, bonyolultabb formavilág is megjelenik, ami az épületek kertvárosi karakteréhez igazodik. Jellemző a palából, homokkőből, mészkő ciklopkőből épített lábazatok és kerítésoszlopok.
Mindezek jó példái a hagyományos és modern anyagok, kialakítások együttes alkalmazására.
A kerítések kialakításakor alkalmazzuk az épületeknél is használt anyagokat, színeket, így nem csupán a házzal, de az egész utcával harmonikus egységet alakíthatunk ki.
A településrészen a meglévő stílushoz igazodva a kapu és kocsibeállló legyen kiemelt, de ne túlzó. Kialakításakor a visszafogott formákat, és a hagyományos díszítőmintákat részesítsük előnyben.
A kerítések áttörtségénél, színhasználatánál a településrészen rendszeresen visszatérő megjelenésnek megfelelően a félig áttört mezőket és a sötét árnyalatú színeket helyezzük előtérbe.

KERTEK

Az épített környezet és a táj közötti kapcsolat legfőbb közvetítő eleme a települési zöldfelületeken és a házikertekben alkalmazott növények. A megfelelő kerthasználattal és növénytelepítéssel nem csupán elősegíthetjük a település illeszkedését a táji környezetbe, hanem változatos élőhelyeket alakíthatunk ki, emelhetjük portánk esztétikai és ökológiai értékékt.
Alsópetényben többségében gondozott kerteket találni, amelyek funkciója elsősorban díszkert, ám még sok helyütt elszórtan találni hagyományos veteményeskerteket, gyümölcsösöket. A kertekben alkalmazzunk honos lombhullató fafajokat, különösen az épületek naposabb, déli oldalán. Az elő és oldalkertekben alakítsunk ki díszkerteket, az ültetett növényekkel vegyük figyelembe a házhomlokzati kialakítását és nyílászáróinak elhelyezkedését.
A fajták kiválasztásakor helyezzük előtérbe a honos díszfajokat és a kiültetéseinket úgy tervezzük meg, hogy a kert egy-egy részlete minden évszakban nyújtson díszítő értéket. A tájidegen mediterrán (levendula, yucca, canna) és örökzöld (fenyő, tuja, ciprus, boróka) fajok alkalmazása a történeti településrészben mindenképp kerülendő, a kertvárosi zónában mérsékelten a belső kertekben alkalmazható.
Bármelyik településen végigsétálva lélekemelő látvány a hátsókertekben megbújó gondozott haszonkertekre, gyümölcsösökre tekinteni. Lehetőség szerint alakítsunk ki ilyen részeket hátsókertünkben.

A növényválasztásban illeszkedjünk az Alsópetényt környező tájhoz és a korábbi tájhasználathoz, történeti kertek növényeihez. Kerüljük az agresszív ún. inváziós fajokat (amerikai kőris, nyugati ostorfa stb)., a tű- és pikkelylevelű örökzöldeket.
Javasolt a település múltját és karakterét meghatározó szőlő- és gyümölcsfajok ültetése, hegyi-, mezei- tatárjuhar kertészeti fajtáit, mályvacserje, labdarózsa, orgona alkalmazása. A minden évben megújuló kertészeti divatfajokat lehetősége szernit kerüljük, különösen a történeti településrészen.

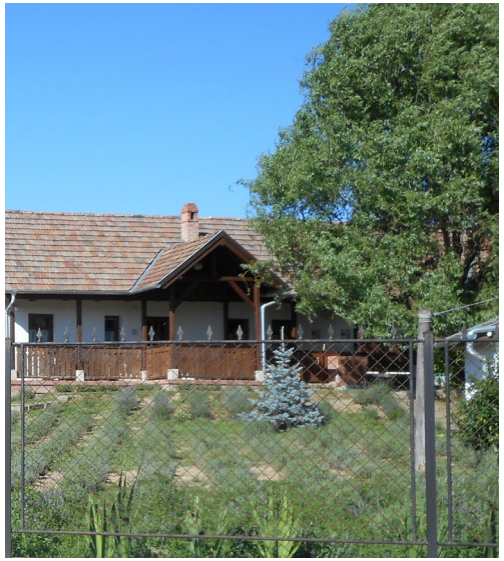

A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen. Elsődlegesen tehát az épület stílusához, üzenetéhez, közvetített érzetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazzunk. Épületenként jelentősen változhat az illeszkedő tájépítészeti kialakítás, mégis inkább a táj íves domborulataihoz igazodó, oldott vonalvezetésű kerteket alakítsunk ki, bármennyire is vonzó, kerüljük a tájidegen mediterrán és modern stílusjegyeket.
A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók könnyed favázas szerkezettel, a burkolatok könnyen felújítható helyi anyagokból, vízáteresztő módon létesüljenek. A beton térkő alkalmazása helyett részesítsük előnyben a régi téglaburkolatot, bazalt és andezit kockaköveket.

ANYAGHASZNÁLAT

A területen gerenda- és rönképület helyezhető el. Egyéb építőanyag (tégla, beton, faváz, acélváz) abban az esetben használható, ha homlokzatburkolata fa, kialakításával a gerenda- és rönképületek megjelenéséhez igazodik. Alápincézett épületek esetében a pince falazata lehet tégla vagy beton, azonban a lábazati magasságot meghaladó magasságú nyers betonfelületet látszóbeton minőségben kell kialakítani vagy burkolattal (terméskő, tégla) kell ellátni.

TETŐ

Épületet kizárólag magastetővel lehet építeni. A tető hajlásszöge legfeljebb 45 fok. Csak szimmetrikus tetőidomú, egyszerű tetőforma (nyeregtető, teljes vagy részleges kontyolt nyeregtető) alkalmazható. Tetősíkot nyílászáróval nem lehet megbontani. Tetőfelépítmény a tetőfelületen nem építhető. Tetősíkban elhelyezkedő tetőablak megengedett. Az építmények tetőfedése lemezfedés nem lehet. Tetőfedésére kizárólag cserép a hagyományos népi építészet tetőfedő színárnyalataiban, nád vagy fazsindely alkalmazható.

KERÍTÉS

A kerítés legfeljebb 1,60 m magasságú, egységes és tájba illő lehet. A telekhatáron kizárólag élősövény telepíthető vagy faoszlopokon rögzített vadháló alakítható ki. Minden egyéb anyaghasználat (beleértve: betonlábazat, deszkaborítás, drótfonat, kovácsoltvas) tilos.

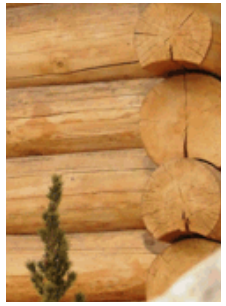

TELEPÍTÉS, HOMLOKZAT, ANYAGHASZNÁLAT

A gazdasági, nagy alapterületű kereskedelmi épületeknek megvan a maga formai és anyaghasználati racionalizmusa, ugyanakkor nemes arányokat kell, hogy tükrözzenek. Gazdasági terület, ha belterületre esik, akkor javasolt a falusias anyaghasználat; ha külterületre, akkor elfogadhatóak a vakolat és kő mellett a modern minőségi anyagok is.
Javasolt a fogadóépület, bejárat, iroda funkciók nem könnyűszerkezetes, igényesebb kialakítása, természetes anyaghasználattal.
Nem elfogadható a rikító színekben pompázó acélvázas csarnokok kihelyezése. Homlokzaton – mérlegelve az épület méretét és a környezetben elfoglalt helyét, javasolt a környezetbe (égbolt, talaj) olvadó színek, például grafitszürke, antracit, vagy a meleg, visszafogott föld színek használata. Kerüljük a csillogó felületeket!
Nyílászárók tekintetében a lyukarchitektúrát javasoljuk a nagy egybefüggő transzparens felülettekkel szemben.
Az épületek homlokzatára szerelt bárminemű vezeték, gépészeti szerelvény helyét – a kezelhetőség biztosításával – a vezetékek, a szerelvények, a csatlakozó dobozok esztétikus takarásával, lefedésével kell megoldani. A kapcsolószekrények és a dobozok formáját, színét, helyét az épület stílusához, a homlokzat színéhez igazodva kell kiválasztani.

Amennyiben a technológia megengedi, bontsuk meg az épület tömegét. Ezek a telekméretek, már megengedik a különálló elhelyezést.

KERÍTÉSEK

Tömör beton, fém kerítés használata nem javasolt. A használatból adódóan a három szintű növénytakarás ajánlott (ennek megfelelően a sövénykerítés és védőfásítás).

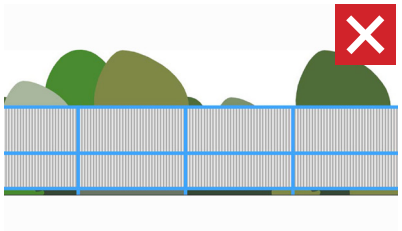

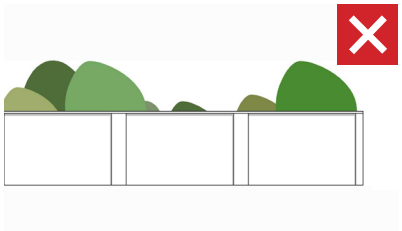

MAGYAR TALLÉROS
LÁTVÁNY PÁLINKAFŐZDE

ÉPÜLETFORMÁLÁS

A mezőgazdasági területeken megvalósuló egyedi tervezésű épületeknél hangsúlyozottan szükséges olyan homlokzatok kialakítása, amely harmonizál a környezettel. Ezeknél az épületeknél a kiemelt homlokzati részeken fehér, törtfehér, szürke, valamint a barna, zöld tört árnyalatai alkalmazandók a színezésnél. Az egyéb épületszárnyak a tájba belesimuló, sötétebb árnyalatokkal is színezhetők. A kiemelt homlokzati részeken kerülendő a nagyméretű üvegfelületek használata. Ha a technológia megengedi, bontsuk meg a tömeget.
Mezőgazdasági karakter esetében lakókocsi, lakókonténer átmenetileg sem helyezhető el.

TETŐK

A főépület nyeregtetővel alakítandó ki, egyéb épületrészek ettől eltérhetnek.

KERÍTÉSEK

Kerítés létesítése általában nem javasolt, vagyonvédelmi okokból, illetve vadveszélyes helyeken jelzésszerű könnyű dróthuzalos kerítés (nem dróthálós) lehet. Tömör kő és betonkerítés nem létesíthető.

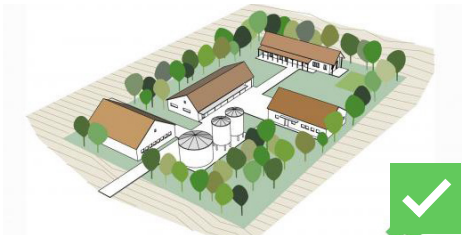

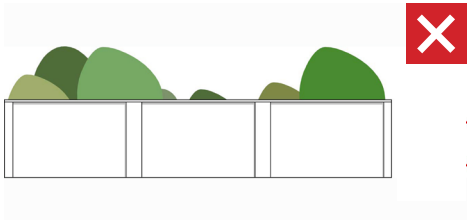

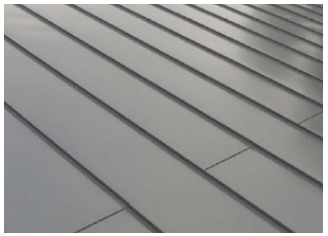

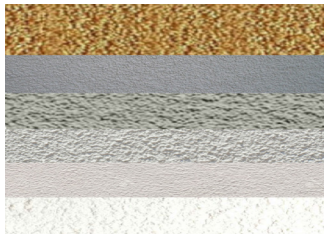

ÚJ BEÉPÍTÉS ESETÉN

Meglévő épület bővítése ill. beépített telken új épület építésekor figyelembe kell venni a meglévő épületet övező terek használatát, a korban jelentősen eltérő épületek direkt toldása kerülendő, helyette a különálló építés, nyaktagos, ill. egyéb épületszerkezettel való jelképes összekapcsolás a javasolt, pl. pergola.
Tömegképzés: az új épületek általában tagoltságban és méretben ne haladják meg a meglévő épületet különösen abban az esetben, ha a régi épület funkcionálisan dominál.

ANYAGHASZNÁLAT JAVASLAT

Minőségi anyagok használata javasolt, a mai épületek értékét ezek hordozzák a letisztult formavilág mellett. Bármilyen anyag használható a cseréptől a csiszolt kőburkolaton át a fémlemez és színezett üveg felületekig, ha az nagyvonalúságot, semlegességet és toleráns viselkedést sugároz pl. egy kastélyépület tőszomszédságában.

Az újabb épületeknél a meglévő épületek anyaghasznélata és színezése kiindulási pont akkor is, ha nem olyan lesz a végén, de ahhoz mindenképpen alkalmazkodni kell. Kerülendő anyagok: hullámpala, bitumenes zsindely, vakolatlan nyers fal felületek.

TELEPÜLÉSKÉPET FORMÁLÓ ZÖLDFELÜLETEK

UTCÁK, TEREK, FASOROK

Az egyes épületek kialakítása mellett településképi szempontból legalább annyira meghatározó az utcahálózat és az utak mentén kialakuló teresedések, parkok rendszere, az utcák- és terek keresztmetszeti képe. A település vonalas elemei vezetik a tekintetet, felfűzik a települést alkotó egységeket, a településen áthaladók leginkább e vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk különösen fontos feladat.

Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és az utcák viszonyát, zártsága és nyitottsága hatással van a térérzetünkre és a beavatkozási lehetőségeinkre. Alsópetényen a Petőfi Sándor utca széles keresztmetszete különösen alkalmas a változatos, többszintű növénysorok kialakítására. Törekedni kell a térhasználatok világos elválasztására, ahogy arra is, hogy a fasorok ne uralják teljes mértékben az utcaképet, inkább harmonikus módon kiegészítsék az értékes éoítészeti környezetet.

Ezt megtehetjük magasabb törzsre nevelt, alacsony magasságú, kompakt, gömbölyded lombkoronájú fák szellős (8-10 méteres tőtávolságú) fasorok ültetésével, amik alatt alacsony,egybefüggő lombos cserjesávok alakíthatók ki.

A fasorok hangsúlyozzák egy-egy település utcáinak megjelenését, vezetik a szemet és egységes zöld hálózatba fűzik fel a település különböző elemeit. Kialakításukkal reflektáljunk az építészeti és a táji környezetre: az ültetési távolságot úgy válasszuk meg, hogy betekintést engedjenek az építészetileg értékes házakra és magasságukkal ne takarják el a teljes űrszelvényt, kilátást engedve az Alsópetény arculatát meghatározó hegyoldalakra.
Fontos, hogy a fák ne nőjenek bele a felsővezetékekbe, így elkerülve a későbbi csonkolásból következő kedvezőtlen látványokat.

Alsópetényen különösen jelentős a Petőfi-Virág-Mikszáth Kálmán-Arany János utcák által határolt településrészen található régi szilvafa sor, de a Trianon-emlékpark fűzfasora és az 56-os emlékpark cukorjuhar sora is legalább ilyen fontos tartozéka a településrésznek. Ez is mutatja, hogy a közterületeken, utcákon, tereken lévő növényzet milyen fontos szerepet tölt be a település lakóinak életében. A javasolt cél nem lehet más, mint ezek megőrzése, fenntartása, és ezek mintájára újabbak létesítése.

Az életadó víz jelenléte környezetünk egyik legfontosabb és egyben leglátványosabb eleme. Szerepe van az egészséges települési mikroklíma kialakításában, megjelenése kellemes közérzetet biztosít Alsópetény lakosai számára. Éppen ezért fontos, hogy a község vízelvezető rendszere ne csak műszaki szempontból legyen megfelelően kialakítva, hanem látványával segítse a harmonikus településkép létrehozását. Alsópetényben szerencsés helyzetet teremt, hogy az árkok többségében szélesek, nyitottak, sok helyütt gyeppel borítottak. Ezt a jó gyakorlatot mindenhol kövessük, ahol lehetséges. A laposabb fekvésű részek nyílt árkait rendszeresen kaszáljuk, tisztítsuk, ezáltal megőrizve attraktív mivoltukat.

A meredek vonalvezetésű, zártabb településrészen a helyhiány miatt a föld alá helyezett csatornával oldjuk meg a vízelvezetést, ahonnan a nyílt közterületekre, parkokba kiérve széles, lapos szikkasztóárkokkal tartsuk meg a lehulló csapadékot. Itt lehetőségünk nyílik akár ún. esőkerteket is létrehozni, amelyek esztétikus látványukkal tovább díszítik településünket.

Szenteljünk figyelmet a telkek és az út kapcsolatát biztosító apró hidakra is, amelyek a település karakteres elemei. Egységes kialakításuk fontos. A néhol megjelenő kőhíd megoldást javasolt alkalmazni.

KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

Alsópetény közösségi használatú zöldterületekkel alapvetően gazdagon ellátott településnek tekinthető. A településszerkezet és a domborzat sajátságaiból fakadóan a nagy kiterjedésű, változatos formában és minőségben kialakított közparkok elsősorban a történelmi településrészen - a Petőfi Sándor utca mentén és a katolikus templom körül - alakultak ki. Ezzel szemben az átalakuló, új településrészen hiányoznak a közterek, közparkok, közkertek. Itt csupán az utak kapcsolódásai, találkozásai, emlékművek környezete ad teret a kisebb zöldfelületek létrehozására, ám ezek rendezése, fejlesztése nagyban elősegítheti a településkép és a lakók közérzetének javítását.

Az új és a meglévő parkok kialakításánál minden esetben törekedni kell az egységes, egész településen végigvonuló, arculati elemként is szolgáló anyag- és növényhasználatra, stílusra.

Ezek a közösségi szabadterek fontos találkozási pontok, ahol a helyi közösséghez és a természethez egyaránt kapcsolódhatunk. Emiatt megfelelő térformálásuk és megjelenésük fokozottan fontos.

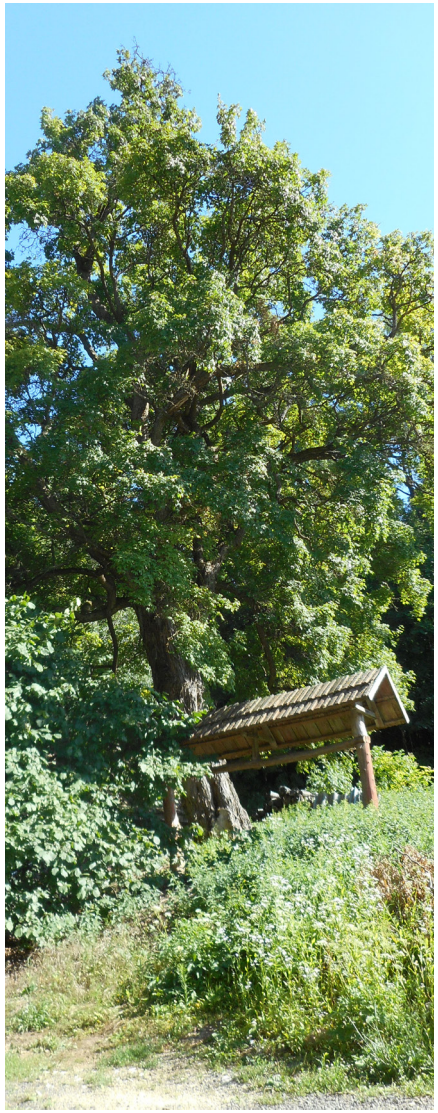

A megfelelő térformálás Alsópetény teresedésein azt jelenti, hogy a település völgybeli helyzetére reagálva, azt kompenzálva keltse a tágasság érzését és egyben mutassa meg a hátteret nyújtó hegyet. Kerüljük a hegyesszögeket, egyenes vonalú sétányok használatát, hiszen ezek a környező tájban sem érhetők tetten. Ehelyett az ölelő, befogadó, , konkáv térformákat alkalmazzuk mind vertikális, mind horizontális irányban. A köztéri zöldfelületeknek a természetesség érzését kell becsempészniük a településbe. Ennek megfelelően lágy, íves vonalvezetésű utakat és térhatároló növénycsoportokat alkalmazzunk, váltogassuk a különböző magasságú és sűrűségű növényfoltokat,

ezáltal apró tereket, természetes „szobákat" hozzunk létre. Kifejezetten jó példa erre a térszervezésre a Trianoni-emlékpark növénystruktúrája, ahol a tágas gyepes tér fokozatosan oldódik bele az egyre sűrűbb és egyre magasabb cserjék, majd fák alkotta gyűrűbe. Ennek ellentmondó példa az 56-os emlékmű tere, ahol az anyagok és színek kavalkádját láthatjuk egy térszervezéssel nem indokolt, gyéren beültetett ortogonális rendszerben leburkolt, harmoniát nélkülöző téren.

Természetesen fontos szempont, hogy a terek kialakításakor reagáljunk a későbbi funkciókra és a használók igényeire. A megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységekhez és a közlekedéshez, ám legalább ilyen fontos ezen terek hangulatára,

RÉSZLETEK, NÖVÉNY- ÉS ANYAGHASZNÁLAT

Legnehezebb feladat az egységes arculat megtalálásában az apró ismétlődő részletek pontos meghatározása. A nagyobb településszerkezeti elemek (utcák, terek, kertek) mellett ugyanolyan fontos az egész telepüésen átívelő motívumok, színek, anyagok gondos megtervezése. Alsópetényen ilyen elemek azonosításával könnyű dolgunk van. A Fő út teljes hosszában és a településközponti területeken illetve a közparkokban sok olyan megoldást találunk, amelyek ismétlődésével harmonikus településképet varázsolhatunk.

Elsőként a növényfajok megválasztásával tehetünk sokat. Fontos, hogy itt is a természetesség igénye uralkodjon, de már bátrabban alkalmazhatunk díszfajokat. A településen több helyen is felbukkanó vörösrózsa ágyásokat minél több helyen alkalmazzuk. A fák közül a szintén gyakran előforduló ezüstjuhar (Acer saccharinum), illetve a hegyi juhar különböző kertészeti fajtái és a fűzfa is jó választásnak

bizonyulhatnak. Színösszeállításban a vöröset (virág, levélnyél, szár) és az élénkzöldet (levél) keverjük a semleges fehér színnel.

A járófelületek, burkolatok kialakítása során a helyben megtalálható fehér és vöröses árnyalatú mészköveket részesítsük előnyben. A településen számos épület, pincelejáró, kerítéslábazat, híd, virágtartó épül ebből az anyagból, amit tudatosan használva erősíti a település régies jellegét.
A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk. Jó inspirációként szolgálhat az egyes régi házakon kibukkanó vályogtégla textúra. A szürkés árnyalatot és a futósoros kockasor mintát semleges hatást keltő járófelületként is alkalmazhatjuk. Működ helyett ekkor is inkább az andezitet részesítsük előnyben. Természetesen a burkolatok kialakításakor a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre is egyaránt gondolnunk kell.

A részletképzés további lehetőségeit rejtik magukban a z utcabútorok és egyéb kiegészítő köztéri elemek. Alsópetényben erre is nagyon jó és követendő példákat találunk, amik az önkormányzat tudatos arculatkeresési törekvéseit dícsérik. A települési utcanévtáblák egységesen rusztikus stílusú, háncsolt gömbfákon durván, kézzel és egyedi módon kivágott nyilakkal és szintén kézzel rajzolt feliratokkal nagyon személyes hangulatot, falusias bájt árasztanak magukból. Ehhez illeszkedik a szintén fából készült, durva megmunkálású szemétgyűjtők. A virágláták szintén rusztikus stílusban összeácsolt elemek, amit tovább erősít, hogy durván megmunkált ciklopkő lábazaton, hídfalon állnak. Különösen szép, az eddig vázolt stílusba illeszkedő megjelenéssel bír az Akácfa utcában található köztéri kút, de ez köszön vissza a buszmegállón és a környéki berendezési tárgyakon is.
Összességében ez a vidéki hangulatból merítkező, robusztus megjelenés, a rusztikus megformáltság erős arculati elemként jelenik meg Alsópetényben (és a szomszédos Legénden is), amit tovább erősít az egységes sötétbarna, diószínű festés.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Fontos a könnyen érthetőség és figyelemfelkeltés, de egy szolidabb színvilágú, jó grafikát is észrevesz és elolvas az, akinek tényleg szüksége van a hirdetett szolgáltatásra.
A hirdetések helye és mérete összefügg. Ha olyan helyet választunk, amely közel esik az érdeklődőhöz, akkor a méret jelentősen csökkenthető. Reklám-, illetve hirdetés elhelyezése közterületen csak utcabútoron – utasváró, pavilon, információs vagy más célú berendezés – lehetséges. A településen 1 m2-t meghaladó méretű felirat, hirdetőberendezés az épületek közterületről látható homlokzatain, tűzfalain, vagy kerítésen, előkertben, valamint fásított köztéren, közkertben, közparkban nem helyezhető el. Építményeken, kerítésen az adott épületben működő szervezettel, céggel, tevékenységgel kapcsolatban a következő hirdető-felületek, - berendezések helyezhetők el: cégtábla, cégér, címtábla, saját vállalkozást népszerűsítő berendezés, felület.

Cégérek síkban helyezhetők el a homlokzaton, azok földszinti sávjában. Elvetendő minden olyan szerkezet alkalmazása, amit magáért a hirdetés céljáért építenénk. Mindemellett igyekezzük kerülni a harsány színek alkalmazását.
Használjunk időjárásálló bevonatot, főleg a hirdetés eső és pára elleni védelme érdekében.
Kerüljük a neonnal megvilágított, valamint led-kijelzős reklámfelületeket. Az erős fény zavarhatja a szemközt lakókat. A fények színe erőteljesen elüt a természetes színektől. A villogás, vibrálás figyelemfelkeltő ugyan, de egyúttal kellemetlen, zavaró is a szemnek.

A házszámozás legyen jól látható, könnyen észrevehető. Jó, ha a település egy egységes karaktert ki tud alakítani.

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ

ALSÓPETÉNY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

2617 Alsópetény, Petőfi út 24.

http://www.alsopeteny.hu/

Laluja Imre polgármester

Krakler Judit főépítész

SZERZŐK

GENERÁLTERVEZŐ: Poltrade Bt., Mohácsi Katalin, Tölgyesi Diána

ÉPÍTÉSZET: Vakli Gábor

TÁJÉPÍTÉSZET: Pagony Táj- és Kertépítész Iroda

KIADVÁNYSZERKESZTÉS: Poltrade Bt.

Címlapkép: Carrot Media (https://carrotmedia.hu)

Köszönjük a fényképeket Budai Krisztinának és Szabó Miklósnak

Az 5. fejezet grafikus ábrái a Lechner Tudásközpont honlapjáról származnak, http://tak.lechnerkozpont.hu/,

valamint Balaton-felvidéki építészeti útmutató c. kiadványból (szerző: Krizsán András, 2014)

BETŰTÍPUS: Open sans, Titillium

KÉSZÜLT: Magyarország kormánya előírása alapján, önkormányzati megbízásból, a településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvényhez kapcsolódóan.

A negatív példákhoz használt képek nem Alsópetényben készültek!